

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛЬСЬКА МОВА

5–12

класи

Програма

**для загальноосвітніх навчальних закладів
з польською мовою навчання**

Затверджено Міністерством освіти і науки України

Львів
Видавництво “Світ”
2005

*Затверджено Міністерством освіти і науки України
(Лист № 1/11-6611 від 23.12.2004)*

***Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено***

Програму підготувала
М.С. Іванова

Відповідальна за випуск — Ж.О. Кошкіна
Вступ — О.В. Біленька-Свистович

Іванова М.С.

Польська мова: Програма для 5–12 класів для загальноосвітніх навчальних закладів з польською мовою навчання. — Львів: Світ, 2005. — 112 с.

ISBN 966-603-445-X.

ISBN 966-603-445-X

© Міністерство освіти
і науки України, 2005
© М.С. Іванова, 2005
© Видавництво “Світ”, 2005

ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Współczesna Europa przeżywa nowe okresy swoich dziejów; obecne warunki panujące w tej nowej europejskiej wspólnocie od wszystkich kierunków życia człowieka wymagają jakościowo innego podejścia. Edukacja, oczywiście, nie jest wyjątkiem, a właśnie jest tą dziedziną, która najbardziej odczuwa nowe dzisiejsze wyzwania. Ukraina i Polska, dzięki swemu sąsiedztwu, zawsze muszą być gotowe do dialogu, a dialog jak wiadomo odbywa się przede wszystkim za pomocą wiedzy językowej.

Nauczanie współczesnego języka polskiego w klasach 5–12 jest szczególnie dyscypliną szkolną, przewidującą naukę tego języka jako środka komunikowania się oraz środka do procesu poznania.

Kurs języka polskiego w szkole średniej sprzyja procesowi kształtowania światopoglądu humanistycznego nowego Europejczyka oraz kształtowaniu jego wartości moralnych i estetycznych; rozbudowie poznawczo-kulturalnych zainteresowań uczniów, wychowaniu w obywatelu Ukrainy poczucia szacunku do tradycji swojego narodu oraz tolerancji wobec tradycji innych narodów.

Zasadniczym celem nauczania jest swobodne opanowanie języka polskiego we wszystkich dziedzinach działalności językowej na podstawie kompetencji językowej, mówienia oraz działalności społeczno-kulturalnej.

Ten cel można urzeczywistnić za pomocą następujących wytycznych:

— kształtowania stałej motywacji nauki języka polskiego, wychowania poczucia piękna i wyrazistości słowa ojczystego, szacunku do języka państwowego oraz innych języków;

— kształtowania kompetencji językowej drogą wzbogacenia słownictwa uczniów, rozwoju budowy gramatycznej ich mowy;

— doskonalenia zdolności i umiejętności we wszystkich dziedzinach działalności językowej oraz w różnych dziedzinach komunikowania, opanowania kultury higieny językowej, dyskusji i myślenia krytycznego;

— kształtowania kompetencji językowej, która zawiera w sobie wiedzę o systemie języka oraz zasadnicze umiejętności (leksykalne, gramatyczne, stylistyczne, ortograficzne i składniowe);

— osiągnięcia kompetencji komunikacyjnej i społeczno-kulturalnej, co umożliwi nawiązanie oraz wsparcie niezbędnych relacji w procesie komunikowania się z innymi ludźmi.

Zawartość w kursie współczesnego języka polskiego wiadomości teoretycznych o języku i mówieniu oraz normach języka sprzyja wykonaniu wymienionych zadań.

Program nauczania języka polskiego również sprzyja rozwojowi myślenia logicznego u uczniów. W trakcie nauki zdobywają oni umiejętność analizowania, porównania, uogólniania faktów językowych, uczą się także przytaczać odpowiednie przykłady, dowody, robić wnioski; wybierać oraz systematyzować materiał odpowiednio do tematu i zasadniczej myśli wypowiedzi, układać plan swojej wypowiedzi i tezy do niej; budować logiczne wypowiedzi; przygotowywać konspekty. W procesie nauczania języka polskiego uczniowie opanowują ogólne umiejętności; samodzielnie zdobywają wiedzę, pracują z literaturą szkolną, słownikami, przewodnikami, kontrolują swoją mowę.

Treść i struktura programu odpowiada Standardom Państwowym podstawowego i pełnego kształcenia oraz odpowiada zasadniczym poziomom szkoły średniej:

5–9 klasy — szkoła podstawowa;

10–12 klasy — szkoła starsza (średnia).

Program szkoły podstawowej w linii językowej zawiera wiadomości o języku jako o środku komunikacji, zawiera materiał poświęcony językowi i jego podstawowym pojęciom. Każda linia programu: językowa, społeczno-kulturalna itd. ma swoje odbicie w rozdziałach programu i tematach proponowanych dla uczniów, co z kolei nie wyklucza możliwości zmian, według potrzeby i decyzji nauczyciela, który biorąc pod uwagę poziom przygotowania uczniów może zastosowywać i inne typy pracy.

Program również jest ułożony na zasadzie kontynuowania podstawowej wiedzy, którą uczniowie otrzymali zgodnie z programem szkoły początkowej. Proponowana praca dla każdej klasy pozwala na organizowanie pracy i działalności językowej w taki sposób, żeby były one wzajemnie powiązane i znajdowały się w jedynym systemie: od słuchania (czytania) — rozumienia tekstu przez streszczenie (ustne i pisemne) do tworzenia własnych wypowiedzi również ustnych oraz pisemnych w tym samym stylu.

Druga część programu poświęcona jest wiadomościom o języku i jednostkom językowym, ich normom zastosowania oraz zawiera podstawowe pojęcia językoznawcze, normy współczesnego języka polskiego, reguły ortografii i składni.

W klasach szkoły podstawowej obowiązuje powtórzenie materiału o komunikacji językowej, rodzajach komunikacji, znajomość tekstu, jego rozumienie. Ogólne wiadomości o sytuacji komunikacji językowej: nadawca — odbiorca, temat wypowiedzi, zasadnicze myśli tekstu. Również bardzo ważne znaczenie ma powtórzenie wiadomości o tekście. Jego struktura: początek, zasadnicza część, końcówka.

Akcentujemy uwagę uczniów na rodzajach spójności zdań w tekście (praktycznie). Źródła materiału do rozprawki, dobór i systematyzacja tego materiału (praktycznie). Plan szczegółowy tekstu. Powtórzenie wiadomości o stylach. Pojęcie o urzędowo-kancelaryjnym stylu. Powtórzenie wiadomości o typach wypowiedzi. Różne typy wypowiedzi i ich połączenie w tekście (opowiadanie-opis, opowiadanie-elementy rozważania).

Układanie własnych wypowiedzi dla uczniów stawia nowe wyzwania i powinni oni wykonywać zadania: układać dialog oparty na osobistych wrażeniach, spostrzeżeniach ucznia, na jego doświadczeniu życiowym; układać rozprawkę na podstawie planu ramowego; tworzyć ustną i pisemną rozprawkę (wypracowanie)-opis i rozważanie na podstawie wrażeń osobistych dotyczących obrazu; układać ustne i pisemne wypracowanie-rozważanie dotyczące postępowania ludzi na podstawie własnych wrażeń; ustne i pisemne wypracowanie-opowiadanie na podstawie obrazu i własnych spostrzeżeń; pisać artykuł do gazety na temat: rozmyślanie o postępowaniu ludzi, ustna odpowiedź na lekcjach na podstawie dokładnego i selektywnego streszczenia tekstu naukowego; układać papiery użytkowe, plan pracy, ogłoszenie, streszczone teksty naukowe (historia — przyroda).

W klasach średniego cyklu uczniowie powinni umieć:

— budować własne wypowiedzi: dialog zgodnie z zaproponowaną sytuacją komunikowania się, wypowiadać własne zdanie dotyczące omawianego tematu, przestrzegać pewnych reguł rozmowy (nie przerywać współrozmówcy, zachęcać go do wypowiedzenia swego zdania, wysłuchać cierpliwie i życzliwie rozmówcę, umieć wyrazić brak zgody z jego wypowiedzią tak, by go nie urazić); dotrzymywać się norm języka literackiego;

— układać ustnie i pisemnie wypracowania, samodzielnie dobierać odpowiednie wypowiedzi na podstawie różnych źródeł, systematyzować je, układać prosty plan własnej wypowiedzi, zgodnie z sytuacją obrać styl wypowiedzi (potoczny, naukowy, artystyczny, urzędowo-kancelaryjny),

używać różne rodzaje wypowiedzi, układać plan pracy, ogłoszenie, dobierać odpowiednie środki językowe zgodnie z celem wypowiedzi, doskonalić pisemne wypowiedzi; dotrzymywać się ogólnych reguł komunikacji językowej;

— określać strukturę swej działalności, określać motywację, cel, plan i osiągnięcia, ocenić rezultat osiągnięć;

— wykonywać: analizę, porównanie, uogólnienie, konkretyzację, wnioskować, przytaczać argumenty na potwierdzenie swojej tezy.

Uwzględniono również powtórzenie opracowywanych wiadomości o tekstach i stylach wypowiedzi, pojęcie publicystycznego stylu, układanie planu szczegółowego własnej wypowiedzi (praktycznie). Podanie opisu wyglądu zewnętrznego człowieka i procesu pracy, rozważanie o charakterze dyskusyjnym.

Uczniowie powinni opanować odbiór czyjejs wypowiedzi: słuchanie — rozumienie (audiowanie) tekstu, czytanie tekstów w różnych stylach, rodzajach i gatunkach, również odtwarzać gotowy tekst: wyraziście czytać teksty różnego stylu i gatunku, streszczać (na podstawie planu ramowego i szczegółowego), dokładnie streszczać (ustne i pisemne) teksty narracyjne z elementami opisu i rozważania, dokładnie ustnie streszczać teksty publicystyczne.

Układanie własnych wypowiedzi jest podstawą kształcenia językowego:

— dialog — odpowiednio do zaproponowanej sytuacji rozmowy, powiązany z charakterystyką postaci o charakterze dyskusyjnym;

— wypracowanie (na podstawie planu prostego i szczegółowego) — wypracowanie opis (ustnie i pisemnie) wyglądu zewnętrznego człowieka, procesu pracy (na podstawie własnej obserwacji i na podstawie ilustracji);

— ustne wypracowanie—rozważanie o charakterze dyskusyjnym;

— ustne i pisemne wypracowanie—opowiadanie na podstawie podanego tematu. Umieć napisać do gazety artykuł o charakterze dyskusyjnym. Ułożyć papiery użytkowe—pokwitowanie. Podać pisemną charakterystykę bohatera literackiego, analizować treść i środki artystyczne utworu malarskiego o bohaterstwie człowieka (malarstwo).

Na tym etapie nauczana uczeń powinien umieć:

— odbierać czyjejs wypowiedzi, uważnie słuchać; na podstawie tytułu, ilustracji, kluczowych wyrazów wyodrębnić logiczno-treściowe

fragmenty wysłuchanego i przeczytanego tekstu; układać ramowy plan wysłuchanego i plan szczegółowy przeczytanego tekstu;

- odtwarzając gotowe teksty różnego stylu i gatunku;
- wyraziście czytać tekst, płynnie, z odpowiednią dykcją i intonacją;
- streszczać tekst wysłuchany i przeczytany na podstawie samodzielnie ułożonego ramowego i szczegółowego planu (ustnie lub pisemnie), tworząc własne wypowiedzi;

- układać dialog do zaproponowanej sytuacji rozmowy, argumentować wypowiedzi, poprawiać pomyłki współ rozmówcy, posługiwać się literackim językiem;

- układać ustne i pisemne wypracowanie, układać do nich plan, dobierać odpowiedni styl wypowiedzi (potoczny, artystyczny, naukowy, publicystyczny, urzędowo-kancelaryjny), wykorzystać różne rodzaje wypowiedzi (opis wyglądu zewnętrznego postaci, proces pracy, rozważanie o charakterze dyskusyjnym), ułożyć pokwitowanie, doskonalić własne wypowiedzi;

- przestrzegać odpowiednie normy prowadzenia rozmowy;
- określać strukturę własnej działalności poznawczej, motywację, cel, plan jego osiągnięcia, tryb postępowania, ocenianie rezultatu (praktycznie);

- dokonać rozumową analizę, porównanie, uogólnienie, konkretyzację, syntezę, wnioskowanie, argumentację, kontrargumentację.

W klasach 8–9 kontynuujemy wiadomości o wypowiedzi, powtórzenie wiadomości o komunikacji językowej, o tekście, stylach, rodzajach wypowiedzi. Rozumienie tekstu (audiowanie) — ogólne, krytyczne (praktycznie). Rozumienie tekstu (audiowanie) czytanie tekstów o różnych stylach, rodzajach wypowiedzi. Odtworzenie gotowego tekstu: wyraziste czytanie tekstów o różnych stylach i różnego rodzaju. Streszczenie (na podstawie planu szczegółowego). Dokładne, ścisłe i selektywne streszczenie (ustne i pisemne) tekstów narracyjnych z elementami opisu miejscowości, zabytków historycznych i kulturalnych. Streszczenie (ustne i pisemne) tekstów publicystycznych i naukowych w tym na podstawie audycji radiowych i telewizyjnych.

Układanie własnych wypowiedzi już musi być na innym poziomie. Dialog — odpowiednio do zaproponowanej sytuacji. Wypracowanie (na podstawie planu szczegółowego) ze wstępem, częścią właściwą i wnioskiem. Opis miejscowości (ulicy, miasta), zabytków historii i kultury (na podstawie własnych obserwacji i wrażeń oraz na podstawie obrazu

(ustnie i pisemnie). Wypracowanie–rozważanie (ustnie i pisemnie) na tematy moralno-etyczne i społeczne (w stylu publicystycznym). Ustna informacja o języku, wymagająca uogólnienia materiału (w stylu naukowym).

Konspekt tematowy jako sposób przyswojenia tekstu przeczytanego. Papiery użytkowe — protokół.

Dalej mają miejsce związki międzyprzedmiotowe z literaturą: rozważanie z elementami analizy utworu literackiego, pisemna i grupowa charakterystyka bohaterów literackich; geografia, historia: rozważanie na tematy społeczne, porównawcza charakterystyka stref klimatycznych itp.

Teraz uczniowie już potrafią:

— odbierać czyjaś wypowiedź, uważnie słuchać opowiadanie, lekcję, audycję radiową czy telewizyjną, zapamiętać i uogólniać usłyszane i przeczytane informacje, notować; układać plan w procesie czytania i pisania, wypowiadać własne opinie dotyczące pewnych informacji;

— odtwarzając gotowe teksty różnych stylów: wyrażacie czytać teksty różnego stylu oraz wypowiedzi różnych gatunków, przestrzegając odpowiednie normatywy informacyjne; streszczać teksty wysłuchane i przeczytane na podstawie samodzielnie ułożonego planu ramowego lub szczegółowego oraz streszczać treść audycji radiowej i telewizyjnej;

— tworząc własne wypowiedzi, układać dialog zgodnie z zaproponowaną sytuacją, wykorzystując repliki w celu podtrzymania rozmowy, dotrzymując się norm języka literackiego i etyki rozmowy;

— układać ustnie i pisemnie wypracowania (zgodnie z rodzajami wskazanymi w programie), układać do nich plan szczegółowy; dobierać odpowiednie style wypowiedzi, wykorzystywać odpowiednie rodzaje wypowiedzi (opisy miejscowości, zabytków historycznych i kulturalnych), układać protokół, odpowiednio dobierać styl, wykorzystywać cytaty, doskonalić pisemne wypowiedzi, przestrzegać zasadnicze normy komunikacji językowej.

Rozwój zdolności kreatywnych u uczniów oraz orientacja na osobowość, podejście indywidualne do nauczania jest jedną z podstawowych zasad pracy w szkole starszej.

W programie wytyczono zalecaną ilość godzin na opanowanie rozdziałów i tematów. Na początku każdej klasy wymieniono ogólną ilość godzin, godziny przeznaczone na sprawdziany oraz czas rezerwowany, który nauczyciel wykorzystuje na własną rękę i ilość godzin, które ma prawo zmienić według rozdziałów i tematów.

KLASA V

105 godzin, 3 godziny tygodniowo
(8 — prace kontrolne, 4 — rezerwowe)

Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
1	2
I. Wprowadzenie (1 godz.)	
Język jako najważniejszy środek komunikacji.	<ul style="list-style-type: none"> — uczeń rozumie rolę języka w życiu człowieka i w społeczeństwie; — potwierdza tezę „Język — najważniejszy środek komunikacji i poznania świata”.
II. Kształcenie językowe (25 godz.)	
<p>Ogólne wiadomości o komunikacji i języku. Sytuacje komunikacji: temat, adresat, miejsce, cel. Rodzaje językowego kształcenia (słuchanie, czytanie, mowa, pismo). Monolog i dialog; język mówiony i pisany. Ogólne zasady komunikacji językowej. Etykieta wypowiedzi.</p> <p>Rodzaje prac. Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstu artystycznego (objętość tekstu: 400–500 słów; czas słuchania 4–5 minut).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — odbiera na słuch i rozumie faktyczną treść czytanego tekstu; — po jednym wysłuchaniu odpowiada na pytania dotyczące treści; — formuluje temat i zasadniczą myśl tekstu, układa pytania do tekstu, uzasadnia sformułowanie tematu i myśli zasadniczej, tłumaczy poszczególne wyrazy i sytuacje w tekście.

1	2
<p>Czytanie: czytanie na głos i rozumienie tekstu artystycznego.</p> <p>Mówienie: streszczenie artystycznego tekstu o charakterze narracyjnym, układanie i odgrywanie dialogów dotyczących sytuacji komunikacji. Ustne streszczenie o charakterze opowiadania.</p> <p>Pismo: dokładne przekazanie tekstu artystycznego o charakterze opowiadania.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — wyrażacie czyta znany tekst z odpowiednią intonacją; — rozumie treść, odpowiada na pytania dotyczące tekstu, wyróżnia w tekście monolog i dialog; — określa temat, zasadniczą myśl, układa pytania do tekstu; — formułuje temat, uzasadnia główną myśl, wyraża swoją ocenę tekstu. — dokładnie opowiada tekst artystyczny, przedstawia temat i główną myśl tekstu, wypowiada swój stosunek do treści; — określa strukturę sytuacji mówienia; — układa dialog dotrzymując się norm etyki komunikacji językowej; — buduje rozwiniętą wypowiedź dotyczącą proponowanej sytuacji, podporządkowując tematowi i głównej myśli, biorąc pod uwagę cel i adresata. — dokładnie przekazuje tekst artystyczny według samodzielnie ułożonego planu, maksymalnie zachowując autorskie środki językowe; — doskonali tekst napisany.
<p>Cechy poprawności językowej. Błędy językowe, powtórzenie słów, niewłaściwe użycie wyrazów i językowych zwrotów, monotonia budowy zdań (praktycznie).</p> <p>Rodzaje prac.</p> <p>Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstu artystycznego o charakterze narracyjnym (objętość tekstu 400–500 słów, czas słuchania 4–5 min).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — odbiera na słuch faktyczną treść tekstu, jego zgodność z „ja”, cechami poprawności językowej; — znajduje w tekście cechy poprawności językowej, wymienia je, przytacza przykłady.

1	2
<p>Czytanie: czytanie i rozumienie tekstu artystycznego.</p> <p>Mówienie: dokładne streszczenie tekstu artystycznego;</p> <p>odegranie i ułożenie dialogu na zaproponowaną sytuację.</p> <p>Pismo: redagowanie niewielkich uczniowskich tekstów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — czyta znany (na głos i po cichu) tekst artystyczny; — uzasadnia zgodność tekstu z regułami poprawności językowej. — dokładnie opowiada tekst artystyczny, zachowując cechy języka autorskiego; — odnajduje niedociągnięcia w języku swoim i innych, poprawia je, uzasadniając swoje zdanie; — odgrywa dialog, uzupełniając go cyframi 1–2, replikami, zachowując cechy poprawności językowej; — układa dialog uzupełniając go 6–7 replikami dotyczącymi zaproponowanej sytuacji, uważając na logikę, kolejność i dokładność języka, wykorzystując przy tym różne środki naukowe. — znajduje i poprawia błędy związane z niedokładnościami, brakiem logiki i kolejności, właściwościami bogactwa i wyrazistości językowej w zaproponowanym tekście.
<p>Tekst, jego zasadnicze cechy; podział tekstu na akapity; plan gotowego tekstu (ramowy). Temat, mikrotemat, zasadnicza myśl tekstu. Środki spójności zdań i mikrotematów w tekście (powtórzenie i pogłębienie wiadomości).</p> <p>Rodzaje prac.</p> <p>Słuchanie: słuchanie i rozumienie naukowo-popularnych tekstów (objętość tekstu 300–400 słów, czas słuchania 3–4 min).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — odbiera na słuch naukowo-popularny tekst; — formuluje temat i główną myśl; — wyróżnia mikrotematy w tekście i uzasadnia ich zgodność z tematem.

1	2
<p>Czytanie: czytanie i rozumienie na głos tekstów artystycznych;</p> <p>czytanie i rozumienie (po cichu) naukowo-popularnych tekstów.</p> <p>Mówienie: dokładne streszczenie tekstu artystycznego o charakterze narracyjnym (o wydarzeniu z życia);</p> <p>układanie dialogów zgodnie z zadaną sytuacją i ogólną treścią;</p>	<ul style="list-style-type: none"> — czyta tekst, dotrzymuje się zasad intonacyjnych; — dostrzega wyrazy nieznane i wyjaśnia ich znaczenia ze słownikiem lub na podstawie kontekstu; — określa temat i mikrotematy tekstu, znajduje tematyczne akapity; — analizuje tytuł jego odpowiedniość tematowi i głównej myśli; — uzasadnia temat i zasadniczą myśl tekstu; — znajduje środki spójności w tekście i uzasadnia celowość ich wykorzystania; — czyta tekst, wyróżnia logicznie zakończone części; — poznaje środki spójności zdań w częściach tekstu i części w tekście; — układa pytania do logicznych części tekstu; wyróżnia tematyczne akapity; — układa ramowy plan, odbijający temat i mikrotematy tekstu; — uzasadnia łączność mikrotematów w tekście. — dokładnie opowiada tekst według samodzielnie ułożonego planu; — wyjaśnia temat, zasadniczą myśl, zachowując autorskie środki językowe i przekazując stosunek autora do przedstawionych wydarzeń; — układa dialog do podanego początku i ogólnej treści, dotrzymując się reguł rozmowy i językowej etykiety; — układa dialog, dodając informacje do przeczytanych tekstów i własnego doświadczenia;

1	2
<p>ustne wypracowanie o charakterze narracyjnym na podstawie osobistego doświadczenia;</p> <p>ustne recenzje dotyczące wypowiedzi kolegi.</p> <p>Pismo: streszczenie tekstu artystycznego o charakterze narracyjnym;</p> <p>wypracowanie o charakterze narracyjnym na podstawie własnego doświadczenia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — podtrzymuje dialog w normalnej rozmowie; — układa opowiadanie według samodzielnie ułożonego planu, podporządkowując wybór faktów i środków językowych przedstawionemu tematowi i jego zasadniczej myśli; — recenzuje wypowiedź kolegi (według podanego planu); — wskazuje na pomyłki wypowiedzi i poprawia je; — uzasadnia swą ocenę wypowiedzi kolegi. — streszcza tekst artystyczny o charakterze narracyjnym na podstawie samodzielnie ułożonego planu, zachowując akapity, odtworzając temat i mikrotematy; — przy streszczeniu zachowuje autorskie środki językowe i przekazuje stosunek autora do przedstawionych wydarzeń; — doskonali tekst; — układa tekst o charakterze narracyjnym na podstawie własnego doświadczenia, wykorzystując poznane środki spójności między zdaniem; — podporządkowuje wybór treści i środków językowych potrzebnych dla rozwinięcia tematu i głównej myśli; — wyraża swój stosunek do przedstawionych wydarzeń; — doskonali tekst.
<p>Rodzaje wypowiedzi (opowiadanie, opis, rozmyślanie). Ogólne wiadomości o stylach wypowiedzi, o sferach wykorzystania każdego z nich. Pojęcie o stylu potocznym, naukowym, artystycznym (powtórzenie i pogłębienie wiadomości).</p>	

1	2
<p>Rodzaje prac</p> <p>Słuchanie: słuchanie i rozumienie naukowo-popularnych tekstów (objętość tekstu 300–400 słów, czas słuchania 3–4 minuty).</p> <p>Czytanie: ciche czytanie tekstów różnego rodzaju i stylu.</p> <p>Mówienie: dokładne streszczenie tekstów artystycznych z elementami opisu przedmiotu czy zwierzęcia;</p> <p>układanie dialogów do zadanej sytuacji z elementami opisu przedmiotu lub zwierzęcia;</p> <p>ustne wypracowanie-opis oddzielnych przedmiotów lub zwierząt na podstawie osobistych wrażeń;</p>	<ul style="list-style-type: none"> — prognozuje typ i styl na podstawie tytułu; — określa rodzaj i styl wypowiedzi tekstu; — uzasadnia, czy tytuł jest odpowiedni do kompozycyjnego schematu tekstu oraz do rodzaju i stylu wypowiedzi; — przedstawia charakterystyczne właściwości stylu tekstu. <ul style="list-style-type: none"> — prognozuje rodzaj wypowiedzi i styl na podstawie tytułu; — podczas czytania określa rodzaj wypowiedzi i styl tekstu; — uzasadnia, czy tytuł odpowiada rodzajowi i stylowi wypowiedzi; — formułuje temat tekstu i jego zasadniczą myśl; — znajduje w narracyjnych tekstach elementy opisów przyrody, zwierząt, elementy rozważania; — określa charakterystyczne cechy stylu tekstu. <ul style="list-style-type: none"> — streszcza artystyczny tekst elementami opisu zwierzęcia lub przedmiotu na podstawie samodzielnie ułożonego planu, zachowując rodzaj i styl wypowiedzi oraz autorskie środki językowe; — układa dialog dodając repliki z elementami opisu przedmiotu lub zwierzęcia, wykorzystując pełne wyrazu środki językowe, dotrzymując się etykiety wypowiedzi; — opisuje oddzielne przedmioty lub zwierzęta, podporządkowując kompozycję wypowiedzi i środki językowe rozwinięciu zasadniczej myśli;

1	2
<p>ustne wypracowanie-opis przedmiotu lub zwierzęcia na podstawie obrazka (ilustracji);</p> <p>ustne wypracowanie-rozważanie na temat powiązany z życiowym doświadczeniem ucznia.</p> <p>Pismo: dokładne odtworzenie tekstu artystycznego o charakterze narracji z elementami opisu zwierzęcia;</p> <p>dokładne streszczenie tekstu artystycznego o charakterze narracji z elementami rozważania;</p> <p>zbieranie materiału do wypracowania i jego systematyzacja (na temat podany przez nauczyciela);</p> <p>wypracowanie rozważanie na temat związany z życiowym doświadczeniem uczniów;</p> <p>list i adres.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — układa tekst z elementami opisu przedmiotu lub zwierzęcia, podporządkowując wypowiedź tematowi i zasadniczej myśli, biorąc pod uwagę cel i adresata wypowiedzi; — układa wypowiedź-rozważanie, podporządkowując argumenty rozwinięciu tematu i jego zasadniczej myśli, formułując zasadniczą myśl w tezach lub wnioskach. — dokładnie streszcza tekst na podstawie samodzielnie ułożonego planu, zachowując rodzaj wypowiedzi i autorskie środki językowe; — doskonali tekst napisany; — dokładnie streszcza tekst na podstawie samodzielnie ułożonego planu, zachowując cechy kompozycyjne i stylistyczne tekstu autorskiego. — doskonali napisany tekst; — samodzielnie wybiera materiał na podstawie obserwacji i notatek z przeczytanych i przesłuchanych tekstów; — systematyzuje samodzielnie zebranego i usystematyzowanego materiału układa plan wypowiedzi; — układa wypowiedzi o charakterze rozważania, wykorzystując zebrany materiał, podporządkowując materiał wypowiedzi i jej zasadniczej myśli; — bierze pod uwagę cel wypowiedzi i jej adresata; — wypowiada swoje własne zdanie; — na kopercie pisze adres nadawcy i adresata; — układa tekst listu prywatnego, wykorzystując formy grzecznościowe; — doskonali napisany list.

1	2
<p>Związki międzyprzedmiotowe: utwory artystyczne (opowiadanie), rola elementów opisu przyrody, zwierząt (na podstawie przerobionych utworów) w rozwinięciu tematu i ich zasadniczej myśli; środki językowe wyrazistości wypowiedzi, rozważanie o postępowaniu bohaterów literackich (literatura); ustny opis dzieł malarskich przedstawiający pejzaż zwierzęta (malarstwo). Słowa z przedrostkami i przyrostkami o zabarwieniu emocjonalnym w utworach literackich (literatura).</p>	
<p>III. Powtórzenie materiału z klas młodszych (9 godz.)</p>	
<p>Części mowy. Rzeczowniki osobowe i nieosobowe. Wielka litera w rzeczownikach.</p> <p>Przymiotnik. Rodzaje, liczby, przypadki.</p> <p>Czasownik. Jego role w zdaniu. Pisownia nie z czasownikiem.</p> <p>Spójnik. Użycie spójników: i, a, ale, lecz, lub. Przestankowe znaki.</p> <p>Zaimek. Zaimki osobowe.</p> <p>Przyimek. Pisownia przyimków.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje rzeczownik, określa cechy rzeczowników żywotnych i nieżywotnych; — podaje przykłady rzeczowników własnych, objaśnia ich pisownię; — pisownia nazw własnych. — rozpoznanie przymiotnika w zdaniu; — rozpoznaje rodzaj, liczbę, przypadki przymiotnika. — rozpoznaje czasownik; — określa jego rolę w zdaniu; — podaje przykłady czasowników w zdaniu; — objaśnia pisownię czasownika z częścią <i>nie</i> w tekście. — rozpoznaje spójniki; — buduje zdania ze spójnikami; — tłumaczy znaki przestankowe przy spójnikach. — rozpoznawanie zaimków osobowych w tekście; — użycie zaimków osobowych przy odmianie czasownika. — rozpoznaje przyimki w tekście; — rozróżnienie przyimków i spójników; — pisownia przyimków z wyrazami.

1	2
Przysłówek.	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznawanie przysłówków; — uczeń zadaje pytania do przysłówka; — przypomnienie pisowni najczęściej używanych przysłówków; — z poznanymi częściami mowy buduje własne wypowiedzi.
Znaczeniowe części wyrazów. Wyrazy pokrewne. Pisownia. Powtórzenie pisowni <i>ó-u, rz-ż, j-i</i> .	<ul style="list-style-type: none"> — uczeń rozróżnia znaczeniowe części wyrazów, nazywa je, podkreśla umownymi liniami; — buduje rodziny wyrazów; — znajduje rozsypane wyrazy pokrewne; — uczeń pisze prawidłowo wyrazy, tłumaczy ich pisownie; — znajduje i poprawia błędy ortograficzne; — korzysta ze słownika ortograficznego.
IV. Składnia i interpunkcja (12 godz.)	
Połączenia wyrazowe. Główne i zależne wyrazy (powtórzenie i pogłębienie wiadomości).	<ul style="list-style-type: none"> — wyróżnia połączenia wyrazowe; — rozróżnia wyrazy nadrzędne i podrzędne; — tworzy samodzielnie związki wyrazowe; — rozpoznaje w związkach części mowy; — poprawnie używa połączeń wyrazów w swojej wypowiedzi.
Zdanie. Jego podstawa gramatyczna. Zdania rozwinięte i nierozwinięte. Rodzaje zdań ze względu na cel wypowiedzi (<i>oznajmujące, pytające, rozkazujące, wykrzyknikowe</i>). Znaki przestankowe na końcu w/w zdań.	<ul style="list-style-type: none"> — rozróżnienie wypowiedzeń, przekształcanie ich; — zastosowanie odpowiednich intonacji przy różnego rodzaju zdaniach oraz odpowiedniego akcentu; — prawidłowo stawia znaki przestankowe na końcu zdań oznajmujących, pytających, rozkazujących;

1	2
<p>Punktuacja. Znaki przestankowe na końcu zdania.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — układa zdania pojedyncze różnego rodzaju; — rozwija zdania.
<p>Równoważniki zdań.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — odnajduje w tekście równoważniki zdania.
<p>Główne i drugorzędne człony zdania (powtórzenie i uzupełnienie wiadomości). Szyk wyrazów w zdaniu.</p> <p>Punktuacja. Myślnik międzyprzedmiotowy orzeczenia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — odnajduje podmiot, orzeczenie, przydawkę, okolicznik, dopełnienie; — podkreśla główne i drugorzędne człony zdania umownymi liniami; — używa zdania rozwinięte i nierozwinięte, wykorzystuje szyk zwykły i przestawny w zależności od treści zdania.
<p>Zdania z jednorodnymi członami zdania. Przecinek przy jednorodnych członach zdania (bezpójnikowe oraz przed spójnikami i, a, ale, lecz nie powtarzającymi się). Wyrazy uogólniające.</p> <p>Punktuacja. Znaki przestankowe w zdaniach z jednorodnymi członami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje jednorodne człony zdania; — umie postawić przecinek między jednorodnymi członami połączonymi bezpójnikowo oraz przed nie powtarzającymi się spójnikami i, a, ale, lecz; — przestrzega odpowiednią intonację w zdaniu z jednorodnymi członami; — buduje zdania z wyrazami jednorodnymi i uogólniającymi; — wykorzystuje zdania z jednorodnymi członami zdania w wypowiedziach ustnych i pisemnych.
<p>Wołacz. Znaki przestankowe przy wołaczu (powtórzenie). Wyrazy wtrącone (wiadomości ogólne).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozróżnia wołacz w zdaniu; — potrafić postawić znaki przestankowe przy wołaczu i wyrazach wtrąconych; — układa zdania z wołaczem; wołacz w języku potocznym i artystycznym;

1	2
<p>Punktuacja. Znaki przestankowe przy wołaczach, wyrazach wtrąconych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — używa odpowiedniej intonacji przy wołaczach i wyrazach wtrąconych; — wykorzystuje wyrazy wtrącone w celu wyrażenia swego stosunku do wypowiedzi i pod adresem odbiorcy oraz używa je jako środków spójności zdań.
<p>Ogólne wiadomości o zdaniu złożonym. (Zdania połączone bezspójnikowo oraz ze spójnikami i, ale, lecz). Zdanie podrzędnie złożone. Punktuacja. Znaki przestankowe w zdaniach złożonych oraz przed spójnikami i, a, ale, lecz, aby, dlatego, kiedy, który, że.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje zdania złożone; umieszcza prawidłowo znaki przestankowe w zdaniu złożonym bezspójnikowym oraz przy spójnikach i, a, ale, lecz, aby; — prawidłowo intonacyjnie czyta zdania złożone; — umie postawić przecinek w zdaniu złożonym przed spójnikami że, żeby, gdzie, gdyby, który; — buduje zdania złożone, potrafi poprawnie intonacyjnie je czytać; — wykorzystuje w wypowiedziach zdania złożone spójnikowe i bezspójnikowe.
<p>Mowa niezależna. Punktuacja. Znaki przestankowe przy mowie niezależnej po i przed słowami autora.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — określa słowa autora i mowę niezależną; — uzasadnia znaki przestankowe przy mowie niezależnej; — dotrzymuje się prawidłowej intonacji przy mowie niezależnej; — używa zdania z mową niezależną.
<p>Dialog. Zapisywanie dialogu. Punktuacja. Znaki przestankowe przy dialogu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — umie zapisać dialog; — prawidłowo intonacyjnie czyta teksty z dialogiem; — wykorzystuje w swej wypowiedzi dialog.
<p>Związki międzyprzedmiotowe: wołacze, dialogi w literaturze pięknej i w języku ukraińskim.</p>	

1	2
V. Fonetyka i ortografia (15 godz.)	
<p>Pojęcie o fonetyce, grafice, ortoepii i ortografii.</p> <p>Głoska i litera. Alfabet. Dwuznaki ch, cz, dz, dź, dż, rz, sz. Pisownia wyrazów z głoskami oznaczonymi literami ę, q oraz en, em, on, om.</p> <p>Głoska. Samogłoska. Spółgłoski. Samogłoski ustne i nosowe. Spółgłoski dźwięczne i bezdźwięczne. Spółgłoski miękkie i twarde. Oznaczanie miękkości na piśmie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — umie prawidłowo czytać dwuznaki; — umie alfabet; — rozróżnia głoski litery; — korzysta ze słownika ortograficznego; — umie pisać wyrazy z ą, ę, en, em, on, om. — rozróżnia samogłoski i spółgłoski; — prawidłowo wymawia głoski nosowe oraz prawidłowo je pisze; — rozróżnia spółgłoski miękkie i twarde, oznacza miękkość spółgłosek na piśmie za pomocą ł; — rozróżnia spółgłoski dźwięczne i bezdźwięczne, prawidłowo oznacza je na piśmie; — charakteryzuje dźwięki.
<p>Akcent w języku polskim. Wyrazy bezakcentowe.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie akcentuje wyrazy polskie oraz wyrazy pochodzenia obcego; — zwraca uwagę na akcent w języku ukraińskim i polskim.
<p>Sylaba. Sylabotwórcza rola samogłosek.</p> <p>Ortografia. Przenoszenie wyrazów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — dzieli wyraz na sylaby; — poprawnie przenosi wyrazy.
<p>Pisownia i, j po spółgłoskach. Oznaczanie miękkości g, k przed ge, ke, gie, kie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie pisze wyrazy obce i rodzime z gie, ge, kie, ke; — tłumaczy zasady pisowni.

1	2
<p>Pisownia wyrazów z <i>rz wymiennym</i> oraz <i>niewymiennym</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — umie zastosować regułki pisowni <i>rz wymiennego</i> i <i>niewymiennego</i>, podaje przykłady; — umie napisać najważniejsze wyjątki; — korzysta ze słownika ortograficznego.
<p>Pisownia ó wymiennego i <i>niewymiennego</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — tłumaczy pisownie <i>ó wymiennego</i> i <i>niewymiennego</i> zgodnie z regułą ortograficzną, podaje przykłady; — zapoznaje się z najważniejszymi wyjątkami.
<p>Pisownia ch, h.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie pisze wyrazy z <i>ch, h</i>, stosuje odpowiednie regułki ortograficzne; — korzysta ze słownika ortograficznego.
<p>Związki międzyprzedmiotowe. Odwoływać się do wyrazów pokrewnych w języku ukraińskim w razie wątpliwości dotyczących pisowni <i>ó-rz-z</i>, rymy (literatura).</p>	
<p>VI. Słownictwo (6 godz.)</p>	
<p>Pojęcie o leksyce i leksykologii.</p> <p>Leksyczne znaczenie słowa. Wyrazy jednoznaczne i wieloznaczne. Użycie wyrazów wieloznacznych w dosłownym i przenośnym znaczeniu. Emocjonalne zabarwienie wyrazów. Synonimy, antonimy, homonimy. Słownik języka polskiego — zapoznanie się. Słowniki wyrazów bliskoznacznych i antonimów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — używa wyrazy zgodnie z ich znaczeniem; — używa wyrazy w znaczeniu przenośnym; — zapoznaje się ze słownikami objaśniającymi, ze słownikiem wyrazów bliskoznacznych, antonimów, zdobywa potrzebne informacje; — używa poprawnie wyrazy o zabarwieniu emocjonalnym;

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> — używa synonimy w tekstach w celu unikania powtórzeń; — umie wytłumaczyć leksyczne znaczenia wyrazów, buduje hasło dotyczące wyrazu wieloznacznego; — poprawnie używa wyrazów wieloznacznych i wyrazów w znaczeniu dosłownym i przenośnym — rozróżnia homonimy i wyrazy wieloznaczne; — potrafi dobrać synonimy i antonimy, używa synonimów w celu bardziej wyrazistej wypowiedzi; — używa antonimów w celu osiągnięcia kontrastu w wypowiedzi.
<p>Związki międzyprzedmiotowe — literatura: porównanie, epitety, synonimy. Przysłowia.</p>	
<p>VII. Budowa wyrazu. Słotwórstwo i ortografia (15 godz.)</p>	
<p>Znaczeniowe części wyrazu (morfemy), rdzeń, przedrostek, przyrostek, końcówka. Temat wyrazu i końcówka (w tym i zerowa). Części tematu rdzeń, przedrostek, przyrostek. Wyrazy pokrewne. Wymiana głosek w rdzeniu (samogłosek <i>ó-o-e, a-e, a-ę, o-a, e-głoska zerowa</i>; spółgłosek <i>rz-r, k-c-cz, g-dz-ż, ch-sz, d-dź-dz, t-ć-c</i>).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozróżnia części znaczeniowe wyrazów; — znajduje końcówki; — buduje rodziny wyrazów pokrewnych; — unika błędów językowych związanych z użyciem wyrazów pokrewnych w niedużym tekście; — tłumaczy pisownię wyrazów na podstawie wymiany głosek w rdzeniu; — określa wspólne leksyczne znaczenie rdzenia.
<p>Tworzenie wyrazów za pomocą przedrostków i przyrostków. Pisownia przedrostków <i>z-, s-, ś-</i>. Pisownia przyrostków <i>-ck(i), -sk(i), -dzk(i)</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — tworzy nowe wyrazy za pomocą przedrostków i przyrostków; — stosuje normy ortograficzne dotyczące pisowni przedrostków i przyrostków;

1	2
<p>Wyrazy złożone.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — znajduje i poprawia błędy ortograficzne dotyczące poznanych regułek; — używa wyrazów złożonych.
<p>Związki międzyprzedmiotowe — literatura: wyrazy zdrobniałe i zgrubiałe w twórczości ludowej.</p>	
<p>VIII. Morfologia i ortografia. Rzeczownik (20 godz.)</p>	
<p>Pojęcie o morfologii. Części mowy (powtórzenie).</p> <p>Rzeczownik. Rzeczownik jako część mowy — cechy gramatyczne, rola rzeczownika w zdaniu.</p> <p>Rzeczowniki żywotne i nieżywotne.</p> <p>Kategorie rodzaju męskoosobowego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje rzeczownik, określa jego cechy gramatyczne; — określa jego rolę w zdaniu; — rozpoznaje samodzielne i niesamodzielne części mowy; — rozróżnia rzeczowniki żywotne i nieżywotne, stawia do nich pytania; — używa rzeczowniki w roli różnych członów zdania; — znajduje rzeczowniki męskoosobowe, łączy je z czasownikiem.
<p>Imiona własne i pospolite. Wielka litera w imionach własnych. Imiona własne pisane w cudzysłowie.</p> <p>Ortografia. Wielka litera w rzeczownikach własnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — zastosowuje wielką literę w rzeczownikach własnych; — rozpoznaje rzeczowniki własne i pospolite.
<p>Rodzaj rzeczowników (powtórzenie).</p> <p>Rzeczowniki dwurodzajowe.</p> <p>Liczba rzeczowników (powtórzenie). Rzeczowniki posiadające tylko formę liczby pojedynczej lub mnogiej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — uzgadnia rzeczowniki z przymiotnikami, zaimkami, czasownikami czasu przeszłego; — umiejętnie określa rodzaj rzeczownika w wypowiedzi; — obserwuje współzależności kategorii żywotności, rodzaju męskoosobowego i liczby; — poprawnie używa rzeczowniki stosownie do rodzaju i liczby.

1	2
<p>Odmiana rzeczowników. Przypadki (powtórzenie z klas młodszych). Deklinacje rzeczowników. Wołacz (powtórzenie). Deklinacja mieszana rzeczowników. Osobliwości odmiany rzeczowników na -y (<i>gajowy</i>), nazwisk na -ski, -cki, -ska, -cka, -y, -i, -o (<i>Konopnicka; Fredro</i>). Odmiana rzeczowników rodzaju męskiego na -a. Osobliwości odmiany rzeczowników na -anin, a także: <i>dziecko, ziele, nasienie, brat, ręka, oko, ucho, przyjaciel</i>. Rzeczowniki pochodzenia obcego na -um. Pisownia końcówek przypadkowych rzeczowników typu <i>aleja, idea, szyja, zmija, linia</i> itp. Osobliwości odmiany rzeczowników zdrobniałych i zgrubiałych. Pisownia u w przyrostkach -unek, -unka. Pisownia przyrostków rzeczowników: -erz, -arz, -zst(a), -ist(a), -nik, -ciel, oznaczających zawody ludzi, narzędzia pracy: -dl(o), -acz, -ark(a), nazwy miejsc pracy -alnia, -arnia itp. Pisownia przyrostków -dztw(o), -ctw(o), -stw(o). Nie z rzeczownikiem. Sposoby tworzenia rzeczowników. Ortografia. Pisownia zakończeń rzeczowników. Pisownia cząstki nie z rzeczownikiem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — prawidłowo używa przypadki rzeczowników żywotnych i nieżywotnych w mianowniku i bierniku, niektóre rzeczowniki nieżywotne rodzaju męskiego w dopełniaczu i bierniku, imion własnych i pospolitych w bierniku liczby mnogiej; — prawidłowo stosuje formy przypadkowe rzeczowników trudnych, rzeczowników nieodmiennych lub występujących tylko w liczbie mnogiej; — prawidłowo używa imiona i nazwiska polskie i obce, pisze je poprawnie; — określa deklinacji i przypadek rzeczownika; — poprawnie używa trudnych form rzeczowników, w wypadkach wątpliwych posługuje się słownikiem ortograficznym i innymi poradnikami; — tworzy rzeczowniki od różnych części mowy i poprawnie je używa; — określa cechy gramatyczne rzeczowników.
<p>Związki międzyprzedmiotowe — historia, literatura, geografia, przyroda: uycie wielkich liter; nazwy narzędzi pracy, pojęć oderwanych.</p>	
<p style="text-align: center;">Powtórzenie na końcu roku szkolnego (2 godz.)</p>	

KLASA VI

70 godzin, 2 godziny tygodniowo
(56 — lekcje, 8 — prace kontrolne, 4 — rezerwowe)

Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
1	2
I. Wstęp (1 godz.)	
Bogactwo języka polskiego.	— wie o bogactwie języka polskiego (przenośne znaczenie wyrazów, synonimy, antonimy, itp.); — uzasadnia tezę o bogactwie języka polskiego.
II. Kształcenie językowe (15 — lekcyjne, 4 — rezerwowe)	
<p>Język. Komunikacja językowa. Sytuacja komunikacji i jej części składowe: mówiący (piszący) adresat, temat i zasadnicze myślenie, cel i warunki komunikacji (powtórzenie i uzupełnienie wiadomości).</p> <p>Rodzaje prac.</p> <p>Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstów zawierających opis sytuacji komunikacji (objętość tekstu artystycznego 500–600 słów, czas słuchania 5–6 minut, objętość tekstów innych stylów 400–500 słów, czas słuchania 4–5 minut).</p> <p>Czytanie: czytanie, rozumienie (milczące i na głos) tekstów różnego stylu, zawierających opis sytuacji komunikacyjnej.</p>	<p>— odbiera na słuch nieznaną treść, po jednym wysłuchaniu rozumie jego treść faktyczną;</p> <p>— wyróżnia zasadnicze części składowe sytuacji komunikacyjnej, przedstawionej w tekście;</p> <p>— układa i uzasadnia temat oraz myśl zasadniczą.</p> <p>— wyraziście czyta znany tekst z odpowiednią intonacją;</p> <p>— po cichu czyta nieznaną treść;</p> <p>— rozumie faktyczną treść tekstu;</p> <p>— wyszczególnia składowe części sytuacji komunikacyjnej, przedstawionej w tekście;</p> <p>— układa i uzasadnia temat i myśl zasadniczą.</p>

1	2
<p>Mówienie: dokładne streszczenie artystycznych tekstów, zawierających opis sytuacji komunikacyjnej;</p> <p>układanie dialogów (wymiana zdań) dotyczącej sytuacji z wykorzystaniem informacji z tekstów przeczytanych lub wysłuchanych;</p> <p>opowiadanie na podstawie zobaczonego (lub na podstawie obrazka).</p> <p>Pismo: streszczenie tekstu narracyjnego, zawierającego sytuację komunikacyjną.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — układa pytania dotyczące treści tekstu; — dokładnie streszcza tekst, zachowując autorskie środki wyrazistości; — układa dialog z 7–8 replik, odpowiadający danej sytuacji komunikacyjnej; — wykorzystuje w replikach informację z tekstów przeczytanych i wysłuchanych; — układa ustne opowiadanie-rozprawkę, opisując ważne dla przedstawienia tematu i zasadniczej myśli sytuacji życiowe (lub sytuacji przedstawione na obrazku); — znajduje i poprawia błędy językowe w wypowiedziach. — przedstawia treść według samodzielnie ułożonego planu ramowego, zachowując rodzaj i styl tekstu i autorskie środki językowe; — doskonalą tekst.
<p>Tekst i jego właściwości: informatywność, spójność, podzielność, podporządkowanie wszystkich treściowych elementów oraz językowych środków przedstawienia tematu i zasadniczej myśli (pogłębienie wiadomości).</p> <p>Kompozycja tekstu (wstęp, część zasadnicza, zakończenie).</p> <p>Środki rozwinięcia treści w tekście (praktycznie).</p> <p>Środki spójności zdań w tekście: powtórzenie, wykorzystanie synonimów, antonimów, wyrazów o tym samym rdzeniu, zaimków, przyimków, spójników, zwrotów językowych.</p> <p>Plan szczegółowy gotowego tekstu.</p>	

1	2
<p>Rodzaje prac.</p> <p>Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstów artystycznego i naukowo-popularnego stylu.</p> <p>Czytanie: czytanie i rozumienie tekstów naukowo-popularnych.</p> <p>Mówienie: dokładne streszczenie tekstu naukowo-popularnego na podstawie szczegółowego planu.</p> <p>Pismo: streszczenie tekstu narracyjnego o stylu naukowo-popularnym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — odbiera na słuch faktyczną treść tekstu; — rozpoznaje i charakteryzuje cechy tekstu; — wyróżnia w tekście względnie samodzielne części (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), określa łączność wstępu z częścią zasadniczą, części zasadniczej z zakończeniem; — układy ramowy plan tekstu. — czyta z odpowiednią intonacją; — układa plan szczegółowy przeczytanego tekstu; — analizuje fragmenty tekstu i określa sposób rozwinięcia treści w akapicie; — określa środki spójności w tekście. — dokładnie streszcza tekst na podstawie samodzielnie ułożonego planu szczegółowego, zachowując właściwości kompozycji; — podporządkowuje elementy treściowe i środki językowe rozwinięcia tematu i myśli zasadniczej. — przedstawia tekst, zachowując środki spójności zdań i części tekstu odautorskie; — wykorzystuje autorskie środki rozwinięcia treści; — przedstawia temat i myśl zasadniczą; — doskonalą swój tekst.
<p>Rodzaje wypowiedzi (powtórzenie i pogłębienie wiadomości).</p>	

1	2
<p>Połączenie różnych rodzajów wypowiedzi w jednym tekście. Właściwości opisu przyrody i wnętrza. Zasadnicze źródło materiału dla rozprawki: sposób gromadzenia materiału, systematyzacji materiału do rozprawki. Prosty plan własnego tekstu.</p> <p>Rodzaje prac.</p> <p>Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstów artystycznych z elementami opisu wnętrza lub przyrody.</p> <p>Czytanie: czytanie i rozumienie tekstów artystycznych z elementami opisu przyrody lub wnętrza.</p> <p>Mówienie: informacja na temat lingwistyczny, rozważanie na podstawie fragmentów tekstu naukowego;</p> <p>układanie dialogu (wymiana zdań), zawierającego opis wnętrza (przyrody);</p>	<ul style="list-style-type: none"> — określa na słuch połączenie w jednym tekście różnych rodzajów wypowiedzi; — określa rolę opisu przyrody (wnętrza) w tekście; — robi notatki w celu gromadzenia materiału do rozprawki. — czyta i określa rodzaj tekstu i jego strukturę; — znajduje w tekście opisy wnętrza (przyrody) i określa ich rolę w tekście; — układa szczegółowy plan tekstu; — robi notatki, systematyzuje nagromadzony materiał. — układa ramowy plan informacji na temat lingwistyczny; — buduje informację na lingwistyczny temat, wykorzystując informację tekstu naukowego; — buduje dialog według zadanej sytuacji komunikacyjnej; — dołącza do dialogu repliki, zawierające pytanie dotyczące informacji o opisie wnętrza (przyrody); — podtrzymuje dialog, wykorzystując repliki zawierające odpowiedź o opisach wnętrza, przyrody;

1	2
<p>fragmentaryczne streszczenie tekstu artystycznego z elementami opisu wnętrza lub przyrody.</p> <p>Pismo: streszczenie tekstu artystycznego o charakterze narracyjnym z elementami opisu wnętrza (przyrody);</p> <p>wypracowanie–(rozprawka)–opis wnętrza.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — znajduje opis wnętrza (przyrody) w tekście; — określa cel wykorzystania opisu wnętrza (przyrody) w tekście; — streszcza fragmenty tekstu, zawierające opis wnętrza (przyrody), zachowując autorskie środki językowe. — streszcza tekst, zachowując elementy opisu wnętrza (przyrody) oraz właściwości stylu; — przekazuje stosunek autora do przedstawionych wydarzeń; — doskonalą napisany tekst; — układa ramowy plan własnej wypowiedzi; — buduje opis, wykorzystując zgromadzony materiał; — doskonalą tekst napisany.
<p>Style wypowiedzi. Pojęcie stylu publicystycznego. Gatunki publicystyczne: informacja, artykuł do gazetki o postępowaniach ludzi.</p> <p>Rodzaje prac. Słuchanie: słuchanie–rozumienie tekstów publicystycznych o postępowaniu ludzi (objętość tekstu 400–500 słów, czas słuchania 4–5 minut).</p> <p>Czytanie: czytanie–rozumienie tekstów stylu publicystycznego o postępowaniu ludzi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozumie treść faktyczną tekstu publicystycznego; — prognozuje mikrotematy i styl tekstu na podstawie tytułu i początku; — wyróżnia mikrotematy; — znajduje środki językowe, charakterystyczne dla stylu publicystycznego i uzasadnia ich wykorzystanie. — czyta tekst, poprawnie intonując; — uzasadnia, że tekst należy do stylu publicystycznego;

1	2
<p>Mówienie: informacja o wydarzeniach z życia klasy, szkoły, miasta.</p> <p>Pismo: artykuł do gazety w formie rozmyślenia o postępowaniu ludzi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — określa temat i zasadniczą myśl tekstu, pozycję autorską i właściwości wyrażenia w tekście. — wybiera dla wypowiedzi aktualne i interesujące tematy; — określa adresata wypowiedzi i sytuację komunikacyjną; — stosownie do sytuacji wykorzystuje środki językowe; — układa wypowiedź w rodzaju informacji. — wybiera dla artykułu interesujący i aktualny temat; — gromadzi materiał: obserwuje zachowanie i postępowanie ludzi, robi notatki, systematyzuje zebrany materiał; — układa tekst artykułu do gazety, biorąc pod uwagę kompozycyjne, językowe i stylistyczne właściwości gatunku.
<p>Pojęcie o stylu urzędowo-kancelaryjnym. Papiery użytkowe: ogłoszenie, instrukcja.</p> <p>Rodzaje prac.</p> <p>Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstów stylu urzędowo-kancelaryjnego włącznie z instrukcją.</p> <p>Pismo: ogłoszenie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozumie tekst instrukcji i wykonuje wskazane czynności, dotrzymując się kolejności wskazanej w tekście. — określa strukturę ogłoszenia; — pisze ogłoszenia na wskazany temat.

1	2
<p style="text-align: center;">Związki międzyprzedmiotowe.</p> <p>Opis wnętrza w utworze literackim, ustna charakterystyka bohatera literackiego, rozważanie o postępowaniu bohaterów literackich, środki zbudowania obrazowego tekstu artystycznego (literatura); opowiadanie tekstów stylu naukowego, budowa odpowiedzi w rodzaju opisowej charakterystyki, określanie definicji, rozważania dotyczące przedmiotów szkolnych (historia, biologia, geografia); ustny opis dzieł sztuki, przedstawiających wnętrza, ustne opowiadanie na podstawie obrazu rodzajowego (malarstwo, rysunki).</p>	
<p style="text-align: center;">III. Powtórzenie materiału z klas młodszych (2 godz.)</p>	
<p>Części mowy. Zdanie. Człony zdania. Wołacz. Zdanie pojedyncze i złożone. Mowa niezależna. Dialog. Przestankowanie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — uczeń rozpoznaje zdanie pojedyncze i złożone. Potrafi postawić znaki przestankowe w zdaniu pojedynczym; — umie postawić znaki przestankowe przy mowie niezależnej przed i po słowach autora; — rozpoznaje części mowy, określa cechy poznanych części mowy, buduje różne formy części mowy, używa je poprawnie w swych wypowiedziach.
<p style="text-align: center;">IV. Słownictwo i frazeologia (6 godz.)</p>	
<p>Wyrazy obce i rodzime. Archaizmy, neologizmy. Wyrazy powszechnie i profesjonalizmy. Terminy. Dialektyzmy. Zapoznanie się ze słownikiem wyrazów obcych. Pisownia wyrazów pochodzenia obcego. Pojęcie o związkach frazeologicznych. Źródła frazeologizmów. Zestawienie poszczególnych związków frazeologicznych w języku polskim i ukraińskim.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozróżnia słowa powszechnie używane i terminy; — rozróżnia w tekście neologizmy i archaizmy; — znajduje w tekście dialektyzmy i archaizmy; — korzysta ze słownika wyrazów obcych; — korzysta ze słownika frazeologicznego; — wykorzystuje związki frazeologiczne w wypowiedzi, tłumaczy je; — wykorzystuje w tekście neologizmy, archaizmy, zna ich znaczenie;

1	2
<p>Zapoznanie się ze słownikiem frazeologicznym. Przysłowia, aforyzmy, złote myśli jako frazeologiczne związki.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — znajduje przysłowia, aforyzmy w tekście, rozumie je; — określa cel ich wykorzystania w wypowiedzi; — sam w swych wypowiedziach wykorzystuje przysłowia i aforyzmy w celu obrazowości i żywości komunikacyjnej.
<p>Związki międzyprzedmiotowe. Dialektyzmy, archaizmy. Neologizmy, frazeologizmy w utworach literackich; terminy (literatura, historia, matematyka itp.).</p>	
<p>V. Słowotwórstwo i ortografia (4 godz.)</p>	
<p>Podstawowe i pochodne wyrazy. Podstawa słowotwórcza wyrazów. Formanty. Sposoby tworzenia wyrazów w języku polskim. Wymiana rz-ż, ó-u, g-ż w rdzeniu. Pisownia przedrostków: wz-, wez-, ws-, wes-, pod-, przed-, nad-, od-.</p> <p>Wyrazy złożone.</p> <p>Skróty wyrazowe. Pisownia skrótów wyrazowych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — wie, co to jest formant i podstawa słowotwórcza, umie je odnaleźć — określa sposoby tworzenia nowych wyrazów; — umie dobrać wyrazy pokrewne w tym z wymieniającymi się głoskami w różnych częściach mowy; — prawidłowo pisze wyrazy z przedrostkami; — prawidłowo pisze wyrazy złożone; — prawidłowo pisze skróty i stosuje je.
<p>Związki międzyprzedmiotowe: Historia, geografia, matematyka — skróty wyrazowe, ich pisownia.</p>	
<p>VI. Morfologia i ortografia</p>	
<p>Przymiotnik. (10 godz.) Przymiotnik jako część mowy (powtórzenie). Znaczenie, cechy gramatyczne, rola w zdaniu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — znajduje przymiotnik w tekście, określa wszystkie jego cechy gramatyczne oraz jego rolę w zdaniu; — wykorzystuje przymiotniki w roli drugorzędnych członów zdania; — określa wykorzystanie przymiotników w tekście artystycznym;

1	2
<p>Odmiana przymiotników. Zależność rodzaju, liczby, przypadków, formy (w liczbie mnogiej) przymiotnika od rzeczownika.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — wykorzystuje przymiotniki w swoich wypowiedziach; — uzgadnia przymiotnik z rzeczownikiem w liczbie, przypadku, rodzaju;
<p>Pisownia końcówek przypadkowych przymiotnika w liczbie pojedynczej i mnogiej (powtórzenie). Forma męskoosobowa i niemęskoosobowa przymiotników w liczbie mnogiej. Wymiana głosek w formie męskoosobowej. Przymiotniki jakościowe, dzierżawcze, relacyjne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — prawidłowo stosuje końcówki przymiotnika; — prawidłowo używa formy męskoosobowej i niemęskoosobowej w liczbie mnogiej (praktycznie);
<p>Stopniowanie przymiotników. Stopniowanie regularne, nieregularne, opisowe. Tworzenie stopnia wyższego i najwyższego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — znajduje przymiotniki w stopniu wyższym i najwyższym; — umie przestopniować przymiotniki, prawidłowo pisze przyrostki stopnia wyższego i najwyższego; — wskazuje na sposoby tworzenia stopnia wyższego i najwyższego; — wykorzystuje przymiotniki w stopniu wyższym i najwyższym w roli członów zdania; — prawidłowo używa wyższy i najwyższy stopień przymiotnika;
<p>Sposoby tworzenia przymiotników (powtórzenie i pogłębienie wiadomości).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — tworzy przymiotniki od innych części mowy; określa sposoby ich tworzenia;
<p>Najważniejsze przyrostki przymiotników.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — prawidłowo pisze przyrostki przymiotników;

1	2
<p>Tworzenie przymiotników ze zdrobniającymi przyrostkami oraz przyrostkami o niepełnej jakości: -utk(i), -uteńk(i), -usieńk(i), -uchn(y), -us(i), -uśk(i).</p> <p>Pisownia przymiotników na: -ski, -cki, -dzki, -any (powtórzenie).</p> <p>Cząstka nie z przymiotnikiem.</p> <p>Tworzenie przymiotników złożonych i ich pisownia.</p>	<p>— tworzy przymiotniki zdrobniałe, używa je w tekstach, zwraca uwagę na ich emocjonalne zabarwienie;</p> <p>— pisze prawidłowo przymiotniki na: -cki, -dzki, -ski;</p> <p>— pisze prawidłowo przymiotniki z cząstką nie;</p> <p>— umie pisać przymiotniki złożone i stosować je w tekście;</p> <p>— korzysta ze słownika ortograficznego.</p>
<p>Związki międzyprzedmiotowe. Wykorzystanie przymiotników w celu dokładnego opisu przedmiotów, zjawisk, wydarzeń (geografia, historia, biologia).</p>	
<p>Liczebnik. (7 godz.) Liczebnik jako część mowy, jego znaczenie ogólne, cechy gramatyczne, rola w zdaniu. Liczebniki ilościowe (główne, zbiorowe, ułamkowe), ich rola w zdaniu, użycie w połączeniu z innymi wyrazami w roli podmiotu lub dopełnienia. Odmiana i pisownia liczebników ilościowych. Osobliwości formy męskoosobowej i niemęskoosobowej liczebników ilościowych przy ich odmianie. Liczebniki zbiorowe. Osobliwości odmiany liczebników zbiorowych. Liczebniki porządkowe, użycie ich w roli przydawki. Osobliwości odmiany liczebników porządkowych. Łączna pisownia</p>	<p>— znajduje liczebnik w tekście;</p> <p>— rozpoznaje w tekście liczebniki ilościowe i porządkowe, określają ich rolę składniową;</p> <p>— wykorzystuje poprawnie w roli członów zdania głównych i drugorzędnych;</p> <p>— poprawnie wykorzystuje w wypowiedzi liczebniki w celu określenia ilości i kolejności przedmiotów;</p> <p>— tworzy poprawne połączenie liczebników z wyrazami (rzeczownikami);</p> <p>— właściwie stosuje formy przypadków zależnych liczebników ilościowych;</p> <p>— odmienia liczebniki;</p> <p>— tworzy liczebniki złożone, poprawnie je piszą;</p>

1	2
<p>liczebników porządkowych z -setny, -tysięczny, -milionowy. Liczebniki proste i złożone. Ich pisownia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — tworzy formy przypadków zależnych złożonych liczebników ilościowych, zbiorowych w różnych połączeniach wyrazowych; — prawidłowo stosuje liczebniki dla oznaczenia dat; — poprawnie zapisuje liczebniki.
<p>Związki międzyprzedmiotowe. Poprawne użycie form liczebników przy czytaniu i ustnym objaśnieniu zadań i przykładów (matematyka); wykorzystanie liczebników podczas odpowiedzi (historia, geografia).</p>	
<p>Zaimek. (7 godz.) Zaimek jako część mowy (znaczenie, cechy gramatyczne, rola w zdaniu). Podział zaimków ze względu na ich znaczenie — wiadomości ogólne. Oddzielna pisownia przyimków z zaimkami.</p> <p>Zaimki osobowe. Osobliwości ich odmiany (powtórzenie). Użycie litery <i>e</i> w zaimkach osobowych po przyimkach. Kategorie męskoosobowe.</p> <p>Zaimek zwrotny siebie, się i jego odmiana.</p> <p>Zaimki dzierżawcze i wskazujące, ich odmiana. Prawidłowe stosowanie zaimków dzierżawczych i wskazujących, form krótkich i długich.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje w tekście zaimki, określa ich cechy gramatyczne; — rozpoznaje grupy znaczeniowe zaimków; ich znaczenie, jego rolę składniową; — wykorzystuje zaimki w roli członów zdania; — wykorzystuje zaimki w celu spójności zdań; — znajduje zaimki osobowe; — prawidłowo stosuje zaimki osobowe; znajduje w tekście osobowe zaimki, określa ich właściwości morfologiczne i rolę składniową; — wykorzystuje osobowe zaimki w roli członów zdania; — stosuje odpowiednie krótkie i długie formy zaimków; — pisze grzecznościowe formy zaimków (wielką literą); — prawidłowo stosuje zaimek zwrotny, zwraca uwagę na różnicę użycia zaimka zwrotnego w języku polskim i ukraińskim; — znajduje zaimki dzierżawcze i wskazujące i określa ich stosunek do przymiotników i liczebników;

1	2
<p>Zaimki pytające i względne, właściwości ich i odmiana.</p> <p>Zaimki nieokreślone. Pisownia przyrostków: <i>-ś</i>, <i>-kolwiek</i> oraz przedrostków: <i>ni-</i>, <i>nie-</i> w zaimkach nieokreślonych. Odmiana zaimków nieokreślonych.</p> <p>Pisownia zaimków. <i>Nie</i> z zaimkami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — określa znaczenie zaimków dzierżawczych i wskazujących, ich właściwości morfologiczne i rolę składniową; — poprawnie używa w mowie zaimki dzierżawcze i wskazujące; — używa poprawnie zaimków pytających, względnych w zdaniach złożonych; — znajduje zaimki pytające i względne; — określa znaczenie zaimków pytających i względnych, ich właściwości morfologiczne i rolę składnia; — używa zaimki w roli głównych i drugorzędnych członów zdania; — prawidłowo stosuje zaimki nieokreślone; — rozpoznaje zaimki nieokreślone; — określa znaczenie zaimków nieokreślonych, ich właściwości morfologiczne i rolę składniową; — używa poprawnie w wypowiedziach zaimki nieokreślone; — stosuje różne zaimki dla łączenia zdań w tekście; — tworzy zaimki nieokreślone; — prawidłowo pisze zaimki z cząstką <i>nie</i>.
<p>Związki międzyprzedmiotowe. Poprawne stosowanie form zaimków podczas czytania i w ustnych odpowiedziach na lekcjach (historia, geografia i inne przedmioty).</p>	
<p>Czasownik. (14 godz.) Czasownik jako część mowy (znaczenie, cechy gramatyczne, rola w zdaniu — powtórzenie materiału z klas poprzednich).</p> <p>Czasowniki dokonane i niedokonane.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje w tekście czasownik, określa jego podstawowe cechy gramatyczne; — stosuje czasowniki synonimy; — poprawnie używa czasowniki dokonane i niedokonane;

1	2
<p>Formy czasu. Czas przeszły czasownika. Odmiana czasownika w czasie przeszłym. Formy rodzaju w liczbie pojedynczej, formy męskoosobowe i niemęskoosobowe w czasie przeszłym. Czas teraźniejszy. Odmiana czasowników w czasie teraźniejszym. Koniugacje. Odmiana czasownika <i>być</i> w czasie przeszłym, teraźniejszym, przyszłym.</p> <p>Odmiana trudnych czasowników: <i>wlec, piec, móc, iść, trzeć, drzeć, żąć, kłaść, wziąć, ciągnąć, rosnąć, mleć, pleść, siać, stać, siać</i>.</p> <p>Wymiana <i>q-ę</i> w tematach czasowników czasu przeszłego (<i>wziął-wzięła</i>), wymiana <i>ó-o, rz-r, g-ż</i> w tematach czasowników.</p> <p>Litera <i>u</i> w zakończeniu czasowników (<i>rysują, maluje</i>).</p> <p>Czasowniki przechodnie i nieprzechodnie.</p> <p>Strony czasowników. Strona czynna, bierna, zwrotna.</p> <p>Tryby czasowników (oznajmujący, przypuszczający, rozkazujący).</p> <p>Tworzenie form trybu przypuszczającego. Pisownia cząstki <i>by</i> z formami trybu przypuszczającego oraz ze spójnikami i partykułami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — odmienia czasownik w czasie przeszłym; — stosuje poprawnie formy męskoosobowe i niemęskoosobowe czasowników w czasie przeszłym; — prawidłowo pisze i wymawia zakończenia <i>-ął, -ęł, -eł</i> w czasownikach 3. osoby czasu przeszłego; — rozpoznaje koniugacje czasownika; — poprawnie stosuje czasowniki we wszystkich czasach w połączeniu z innymi wyrazami; — używa poprawnie w mowie i piśmie trudne czasowniki, rozróżnia rodzaje tych czasowników w czasie przeszłym (<i>szłam — szedłem</i>); — uzasadnia pisownię <i>q-ę, ó-u, g-ż, rz-ż</i> zgodnie z wymianą w temacie umiejętnie poprawia pomyłki, stosuje odpowiednie ortograficzne reguły; — poprawnie stosuje przypadkowe formy rzeczowników przy czasownikach przechodnich, przyswaja praktycznie poszczególne połączenia czasownikowe, w których najczęściej trafiają się błędy w formach związku, rzędu, w tym również połączeń wyrazowych różniących się formami w języku polskim i ukraińskim; — rozpoznaje strony czasowników; — poprawnie stosuje czasowniki w trybie przypuszczającym; — prawidłowo akcentuje czasowniki w trybie przypuszczającym; — pisze poprawnie cząstkę <i>by</i> z czasownikiem, spójnikiem, partykułą;

1	2
<p>Tryb rozkazujący, tworzenie form trybu rozkazującego.</p> <p>Czasowniki nieosobowe. Bezokolicznik.</p> <p>Czasownikowe formy na -no, -to.</p> <p>Sposoby tworzenia czasowników.</p> <p>Pisownia przedrostków czasowników (powtórzenie). Pisownia cząstki nie z</p>	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie używa trybu rozkazującego w celu wyrażenia prośby, rozkazu; — stosuje czasowniki w 3. osobie trybu rozkazującego; — poprawnie używa bezokoliczniki, formy na -no, -to; — poprawnie pisze czasowniki z cząstką nie, zna wyjątki.
<p>Związki międzyprzedmiotowe.</p> <p>Literatura: metafora, personifikacja.</p> <p>Język obcy: czasy czasowników, tryby.</p>	
<p>Powtórzenie w końcu roku szkolnego (2 godz.)</p>	

KLASA VII

70 godzin, 2 godziny tygodniowo
(58 — język, 8 — prace kontrolne, 4 — rezerwowe)

Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
1	2
I. Wstęp (1 godz.)	
Miejsce języka polskiego wśród innych języków słowiańskich.	— określa wspólne cechy języków słowiańskich.
II. Kształcenie językowe (15 — lekcyjne + 4 — rezerwowe)	
<p>Komunikacja i język. Rodzaje komunikatów: słowne i pozajęzykowe, grupowe, masowe, międzyludzkie, oficjalne i nieoficjalne. Akt komunikacji. Monolog. Dialog. Etykieta językowa (powtórzenie i pogłębienie wiadomości).</p> <p>Rodzaje prac i słuchanie. Słuchanie i rozumienie tekstu artystycznego o charakterze narracyjnym, zawierającego opis sytuacji komunikacji, który zawiera dialog (objętość tekstu 600–700 słów, czas czytania 6–7 min).</p> <p>Czytanie: czytanie i rozumienie naukowo-popularnego tekstu.</p> <p>Mówienie: rozgrywanie sytuacyjnej rozmowy (dialogu);</p>	<p>— odbiera na słuch faktyczną treść nieznanego tekstu;</p> <p>— układa pytania do tekstu;</p> <p>— określa temat i zasadniczą myśl tekstu;</p> <p>— wskazuje na formy i rodzaje komunikacji w tekście.</p> <p>— czyta poprawnie intonacyjnie tekst;</p> <p>— wyróżnia zasadniczą i drugorzędą informację;</p> <p>— znajduje słowa-klucze i tematyczne ważne zdania w akapicie;</p> <p>— określa temat i zasadniczą myśl tekstu.</p> <p>— odgrywa dany dialog, wykorzystując pozajęzykowe środki komunikacyjne;</p>

1	2
<p>układanie dialogu dotyczącego danej sytuacji językowej.</p> <p>Pismo: zwięzłe streszczenie tekstu artystycznego o charakterze narracyjnym na podstawie samodzielnie ułożonego planu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — układa dialog, wykorzystując z uzasadnieniem komunikacyjne środki językowe; — stosownie wykorzystuje pozajęzykowe środki komunikacyjne; — przestrzega norm językowych. — wyróżnia zasadniczą i drugorzędną informację; — układa ramowy plan zwięzłego streszczenia; — dobiera materiał z tekstu odpowiednio do planu; — zwięzłe przedstawia tekst; — doskonali napisany tekst.
<p>Tekst. Tytuł i jego funkcja w tekście. Budowa tekstu. Plan szczegółowy tekstu. Środki spójności zdań w akapitach w tekście: powtórzenie, synonimy, antonimy, zaimki, przyimki, spójniki, partykuły, słowa wtrącone, szyk wyrazów, zwroty językowe, intonacje (powtórzenie i pogłębienie wiadomości).</p> <p>Rodzaje prac. Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstu naukowo-popularnego (objętość tekstu 500–600 słów, czas słuchania 5–6 min).</p> <p>Czytanie: czytanie i rozumienie (po cichu i na głos) tekstów różnych stylów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — prognozuje treść tekstu na podstawie tytułu; — odbiera na słuch budowę tekstu, wyróżnia początek, część zasadniczą, zakończenie; — określa główną i drugorzędną informację; — układa plan. — czyta po cichu tekst; — układa szczegółowy plan tekstu; — znajduje środki spójności zdań i akapitów w tekście;

1	2
<p>Mówienie: dokładne opowiadanie naukowo-popularnego tekstu; układanie wypowiedzi w formie monologu na temat lingwistyczny.</p> <p>Pismo: wypracowanie w formie opowiadanie na podany temat.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — uzasadnia zgodność tytułu tematu lub myśli zasadniczej. — układa plan szczegółowy tekstu; — dobiera odpowiedni materiał zgodnie z planem; — opowiada tekst, zachowując autorskie środki spójności zdań i części tekstu; — układa ramowy plan wypowiedzi; — dobiera materiał do wypowiedzi z tekstów naukowych i naukowo-popularnych; — buduje wypowiedzi w formie monologu, wykorzystując różnorodne środki spójności zdań i części tekstu. — określa temat, zasadniczą myśl własnej wypowiedzi oraz adresata wypowiedzi; — wybiera odpowiednie środki językowe w celu rozwinięcia treści tekstu; — układa wypracowanie w formie opowiadania, zawierające dialogi osób; — doskonalili tekst napisany.
<p>Style i rodzaje wypowiedzi. Właściwości leksyczne różnych stylów. Styl artystyczny (powtórzenie). Wygląd zewnętrzny człowieka, jego postępowanie, proces pracy. Rozważanie w różnych stylach językowych.</p> <p>Rodzaje prac. Słuchanie i rozumienie tekstów różnego stylu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — określa styl tekstu; — rozróżnia style w tekście; — rozumie faktyczne treści, określa związek przyczynowo-wynikowy w tekście; — układa plan szczegółowy wysłuchanego tekstu.

1	2
<p>Czytanie: głośne czytanie i rozumienie tekstu artystycznego z elementami opisu wyglądu zewnętrznego i postępowania człowieka, procesu pracy, rozważanie;</p> <p>ciche czytanie i rozumienie tekstów w stylu publicystycznym z elementami opisu wyglądu zewnętrznego człowieka i jego postępowanie, procesu pracy, rozważania.</p> <p>Mówienie: wrywkowe streszczenie tekstu (artystycznego lub publicystycznego) o charakterze narracyjnym z elementami opisu wyglądu zewnętrznego człowieka;</p>	<ul style="list-style-type: none"> — orfoepicznie i intonacyjnie prawidłowo czyta tekst; — określa właściwości kompozycji i stylu tekstu; — znajduje elementy opisu wyglądu zewnętrznego i postępowania człowieka, procesów pracy, rozważania; argumentuje celowość ich użycia w tekście; — układa plan szczegółowy przeczytanego tekstu; — czyta tekst, określa jego styl; — rozumie treści tekstu; — wyszukuje w słowniku wyrazy nieznane; — znajduje w tekście opis wyglądu zewnętrznego postaci; określa właściwości opisu i jego rolę w tekście; — znajduje opis postępowania, określa jego rolę w celu przedstawienia charakteru bohatera; — zwraca uwagę na opisy procesu pracy, określa właściwości budowy tego opisu i jego rolę w tekście; — znajduje w tekście rozważania, określa ich budowę i cel wykorzystania w tekście; — wskazuje na środki spójności zdań i części tekstu. <ul style="list-style-type: none"> — określa styl tekstu, wskazuje na cechy charakterystyczne stylu; — znajduje w tekście opis postaci i określa jego strukturę; — układa plan szczegółowy; — streszcza tekst, wykorzystuje teksty opisu cech wewnętrznych człowieka, zachowuje środki opisowe autora;

1	2
<p>układanie dialogu do zaproponowanej sytuacji, wprowadzając elementy opisu zewnętrznego i postępowanie człowieka, procesów pracy i rozważania;</p> <p>ustne wypracowanie–rozważanie na zadany temat.</p> <p>Pismo: wrywkowe streszczenie tekstu artystycznego o charakterze narracyjnym z elementami opisu wyglądu człowieka.</p> <p>Dokładne streszczenie tekstu (artystycznego lub publicystycznego) z elementami opisu procesu pracy według podanego planu szczegółowego; wypracowanie–opis wyglądu człowieka na podstawie osobistych obserwacji lub na podstawie ilustracji.</p> <p>Budowanie szczegółowego planu własnej wypowiedzi z elementami rozważania.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — orientuje się w sytuacji rozmowy, określa adresata; — układa i podtrzymuje dialog, wykorzystując elementy opisu wyglądu zewnętrznego i postępowanie człowieka, procesu pracy, rozważanie; — dobiera odpowiednie językowe środki porozumienia zgodnie z sytuacją rozmowy; — określa sytuację mówienia adresata, wybiera odpowiedni styl językowy zgodnie z sytuacją; — określa zasadniczą myśl rozważania, obmyśla treść wypowiedzi; — układa plan szczegółowy własnej wypowiedzi; — wybiera środki językowe zgodnie z pomysłem wypowiedzi oraz zgodnie ze stylem języka. <ul style="list-style-type: none"> — określa styl tekstu; — znajduje elementy opisu wyglądu; — wybiera materiał w celu wrywkowego streszczenia; <ul style="list-style-type: none"> — układa swój tekst, opis wyglądu człowieka, zachowując autorskie środki językowe; — doskonalą swój tekst; — określa styl tekstu; — znajduje opisy procesów pracy i określa cechy budowy, cel jego użycia; <ul style="list-style-type: none"> — układa swój opis, zachowując autorskie środki językowe; — doskonalą swój tekst; — określa temat, zasadniczą myśl, styl i rodzaj wypracowania;

1	2
<p>Budowanie szczegółowego planu własnego planu własnej wypowiedzi z elementami rozważania.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — zbiera i systematyzuje materiał do wypracowania; — wybiera środki językowe odpowiednio do tematu, rodzaju, stylu wypowiedzi; — buduje własną wypowiedź na podstawie zebranego materiału; — doskonalą tekst; — określa temat, zasadniczą myśl, adresata wypowiedzi; — obmyśla przyczynowo-wynikową spójność i zasadniczą treść wypowiedzi; — układa plan szczegółowy.
<p>III. Powtórzenie i uogólnienie przerobionego materiału (2 godz.)</p>	
<p>Znaki przestankowe w zdaniu pojedynczym i złożonym. Części mowy. Sposoby tworzenia wyrazów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — potrafi stawiać odpowiednie znaki w zdaniu pojedynczym, w mowie niezależnej, rozpoznaje zdania pojedyncze i złożone; — układa zdania o różnej budowie; — rozróżnia samodzielne i niesamodzielne części mowy; — potrafi wskazać na sposób tworzenia wyrazów; — wykorzystuje części mowy (samodzielne i niesamodzielne) utworzone różnymi sposobami w własnej wypowiedzi.
<p>IV. Leksykologia (5 godz.)</p>	
<p>Leksyczne bogactwo języka. Tematyczne grupy wyrazów.</p> <p>Wyrazy rodzime i zapożyczone. Słownik wyrazów obcych. Słownik etymologiczny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — charakteryzuje budowę polskiej leksyki; — wyróżnia w tekście wyrazy odnoszące się do jednej grupy tematycznej; — buduje tematyczne grupy wyrazów; — rozpoznaje zapożyczenia; — potrafi odróżnić wyrazy rodzime i zapożyczone;

1	2
<p>Archaizmy i neologizmy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — korzysta ze słownika wyrazów obcych i ze słownika etymologicznego; — potrafi wykorzystać w wypowiedzi wyrazy zapożyczone; — poznaje archaizmy i neologizmy w wypowiedzi; — potrafi znaleźć archaizmy w słowniku języka polskiego; — określa cel użycia archaizmów i neologizmów w tekście; — w razie potrzeby wykorzystuje archaizmy i neologizmy w swej wypowiedzi.
<p>V. Morfologia i ortografia</p>	
<p>Przysłówek. (8 godz.) Przysłówek jako część mowy, jego znaczenie, cechy gramatyczne, rola w zdaniu.</p> <p>Znaczeniowe grupy przysłówków. Stopniowanie przysłówków jakościowych. Sposoby tworzenia przysłówków.</p> <p>Przysłówki proste i złożone.</p> <p>Łączna i oddzielna pisownia przysłówków. Cząstka <i>nie</i> z przysłówkami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje w zdaniu przysłówki, określa ich cechy gramatyczne, poprawnie stosuje je w mowie; — określa grupy przysłówków; — umie stopniować regularnie, opisowo przysłówki oraz przysłówki, które stopniują się nieregularnie; — rozróżnia przysłówki proste i złożone, pisze je poprawnie; — pisze poprawnie przysłówki, umie zastosować poznane reguły pisowni na piśmie; — wykorzystuje przysłówki jako środek spójności tekstu.
<p>Związki międzyprzedmiotowe — literatura: stosowanie przysłówków jako środka artystycznego w utworach literackich.</p>	
<p>Imiesłów przymiotnikowy. (6 godz.) Imiesłów przymiotnikowy jako szczególna forma czasownika, jego znaczenie, cechy gramatyczne, rola w zdaniu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — określa cechy gramatyczne imiesłowu przymiotnikowego, rolę jego w zdaniu; — umie odróżnić imiesłowowy od przymiotników;

1	2
<p>Imiesłowy przymiotnikowe czynne i bierne. Tworzenie imiesłówów czynnych i biernych. Konstrukcja <i>być</i> + imiesłów przymiotnikowy bierny. Odmiana imiesłówów przymiotnikowych. Formy rodzaju męskoosobowego i niemęskoosobowego imiesłówów przymiotnikowych, wymiana w temacie. Imiesłów przymiotnikowy w roli rzeczownika i przymiotnika. Pisownia cząstki <i>nie</i> z imiesłowami przymiotnikowymi. Zwroty imiesłowowe. Znaki przestankowe przy zwrotach imiesłowowych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — prawidłowo buduje imiesłowy przymiotnikowe czynne i bierne; — tworzy związki wyrazowe z imiesłowami przymiotnikowymi; — odmienia poprawnie imiesłowy przymiotnikowe; — poprawnie używa rodzaju i form (w liczbie mnogiej) imiesłówów przymiotnikowych; — rozpoznaje w zdaniu imiesłowy przymiotnikowe; — prawidłowo pisze <i>nie</i> z imiesłowem przymiotnikowym; — poprawnie stosuje zwroty imiesłowowe; — wyodrębnia je w mowie i na piśmie; — potrafi wykorzystać synonimie zdań złożonych, zdań pojedynczych ze zwrotami imiesłowowymi.
<p>Związki międzyprzedmiotowe.</p> <p>Literatura: stosowanie imiesłówów przymiotnikowych jako jednego ze środków obrazowości. Historia, geografia, biologia, matematyka, fizyka: stosowanie imiesłówów w tekstach naukowych.</p>	
<p>Imiesłów przysłówkowy. (6 godz.) Imiesłów przysłówkowy jako nieodmienna forma czasownika. Jego znaczenie, cechy gramatyczne, rola w zdaniu.</p> <p>Imiesłów przysłówkowy współczesny i uprzedni, ich tworzenie, pisownia końcówek imiesłowowych <i>-wszy, -wszy</i>.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — wyróżnia imiesłów przysłówkowy w zdaniu, określa jego cechy gramatyczne i rolę składniową; — umiejętnie wykorzystuje imiesłowy w zdaniu, nie nadużywa ich; — zna różnice znaczeniowe i gramatyczne między imiesłowem współczesnym i uprzednim; — tworzy imiesłowy; — prawidłowo pisze końcówki; — odpowiednio wymawia formant <i>-wszy</i>; — stosuje zwroty imiesłowowe jako środek łączenia zdań;

1	2
<p>Zwroty imiesłowowe, znaki przestankowe w zdaniu ze zwrotem imiesłowowym.</p> <p>Znaki przestankowe w zdaniu z imiesłowem przysłówkowym.</p> <p><i>Nie</i> z imiesłowami przysłówkowymi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — używa odpowiedniej intonacji i znaków przestankowych przy zwrotach imiesłowowych; — stosuje synonimie zdań złożonych i zdań pojedynczych ze zwrotami imiesłowowymi; — prawidłowo pisze cząstkę <i>nie</i> z imiesłowami przysłówkowymi.
<p>Związki międzyprzedmiotowe.</p> <p>Literatura: stosowanie imiesłówów przysłówkowych jako jednego ze środków obrazowych w utworach literackich. Historia, geografia, biologia, matematyka: stosowanie imiesłówów przysłówkowych w tekstach naukowych.</p>	
<p>Przyimek. (6 godz.)</p> <p>Przyimki jako wyrazy pomocnicze.</p> <p>Przyimki jako środki łączenia wyrazów.</p> <p>Wieloznaczność przyimków (użycie z jednym lub kilkoma przypadkami).</p> <p>Przyimki proste i złożone.</p> <p>Pisownia przyimków.</p> <p>Przysłówki w roli przyimka.</p> <p>Różnica między przyimkami i przedrostkami (powtórzenie). Ich pisownia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje przyimki, poprawnie je używa i pisze; — rozróżnia użycie poszczególnych przyimków w języku polskim i ukraińskim; — potrafi prawidłowo pisać przyimki z wyrazami oraz przyimki złożone; — odróżnia w zdaniu przyimek od przysłówka; — poprawnie pisze przedrostki i przyimki.
<p>Spójnik. (6 godz.)</p> <p>Spójniki jako wyrazy pomocnicze.</p> <p>Spójniki współrzędności i podrzędności.</p> <p>Stosowanie spójników współrzędności w zdaniu pojedynczym i w zdaniu złożonym.</p> <p>Spójniki podrzędności.</p> <p>Znaki przestankowe w zdaniach ze spójnikami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozróżnia spójniki w zdaniu; — wykorzystuje spójniki do spójności zdań w tekście; — umie postawić odpowiednie znaki przestankowe w zdaniach ze spójnikami; — stosuje spójniki z uwzględnieniem ich zabarwienia stylistycznego; — używa spójniki-synonimy.

1	2
<p>Związki międzyprzedmiotowe. Historia, geografia, biologia, fizyka, matematyka: użycie spójników w tekstach naukowych.</p>	
<p>Partykuła. (7 godz.) Partykuły jako wyrazy pomocnicze. Rola partykuły w wyrażeniu, celu wypowiedzi. Rodzaje partykuł. Partykuły formotwórcze, przeczące i modalne. Łączna i rozdzielna pisownia partykuł. Pisownia partykuły by (powtórzenie). Pisownia partykuły nie z różnymi częściami mowy (uogólnienie).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje partykuły w tekście; — wyraziście czyta zdania z partykułami; — stosuje partykuły jako środek wzbogacenia mowy; — poprawnie pisze partykuły; — umie zastosować odpowiednio regułę dotyczącą pisowni partykuł.
<p>Związki międzyprzedmiotowe. Literatura: wykorzystanie partykuł (modalnych) jako stylistycznego środka.</p>	
<p>Wykrzyknik. (2 godz.) Wykrzyknik jako część mowy. Pisownia wykrzykników. Przecinek i znak wykrzyknika przy wykrzyknikach.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — prawidłowo pisze wykrzykniki i stawia odpowiednio znaki przestankowe; — wyraziście czyta tekst z wykrzyknikami; — motywuje odpowiednie znaki przestankowe przy wykrzyknikach.
<p>Związki międzyprzedmiotowe. Literatura: stosowanie wykrzykników jako środka wyrazistości w utworach literackich.</p>	
<p>Uogólnienie i powtórzenie materiału w końcu roku szkolnego (2 godz.)</p>	

KLASA VIII

87,5 lekcji, 2,5 godziny tygodniowo
(71 — język, 8 — prace kontrolne, 8,5 — rezerwowe)

Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
1	2
I. Wstęp (1 godz.)	
Rozwojowy charakter języka.	
II. Kształcenie językowe (23 lekcje + 4,5 rezerwowe)	
<p>Komunikacja językowa. Normy komunikacji językowej. Przygotowana i spontaniczna wypowiedź. Wypowiedź literacka i nieliteracka. Rodzaje prac.</p> <p>Słuchanie: słuchanie i rozumienie naukowo-popularnych tekstów o kulturze komunikacji (600–700 wyrazów, czas 6–7 min).</p> <p>Czytanie: ciche czytanie i rozumienie naukowo-popularnych tekstów o kulturze komunikacji językowej.</p> <p>Mówienie: układa dialog o kulturze komunikacji językowej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — odbiera faktyczną treść tekstu; — rozróżnia język literacki i nieliteracki; — uzasadnia zgodność tekstu z normą języka literackiego, znajduje odchylenia od normy; — zapisuje podstawowe wyrazy w trakcie słuchania. — rozumie treść faktyczną; — wyróżnia tematyczne zdania w akapicie; — znajduje zasadnicze i drugorzędne informacje w tekście; — układa plan z cytatów do czytanego tekstu; — wykonuje notatki dotyczące tematu; — uzasadnia zgodność tekstu z normą języka literackiego. — orientuje się w sytuacji komunikacji;

1	2
<p>Ustna informacja o języku i kulturze wypowiedzi (o normach języka literackiego, o regułach komunikacji językowej), stosując elementy porównania i uogólnienie.</p> <p>Pismo: krótkie streszczenie naukowo-popularnego tekstu o kulturze języka i komunikacji językowej na podstawie samodzielnie ułożonego szczegółowego planu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — dobiera środki językowe, pomocne w prowadzeniu dialogu; — prowadzi spontaniczny dialog, operuje wiadomościami o kulturze rozmowy (komunikacji językowej); — dobiera środki językowe stosownie do celu wypowiedzi; — układa plan szczegółowy i systematyzuje wybrany materiał; — buduje ustną informację zgodnie z normami języka literackiego, wykorzystuje notatki, stosuje cytaty. — określa zasadniczą i drugorzędą informację; — układa plan szczegółowy krótkiego streszczenia; — wybiera z tekstu materiał zgodnie z planem.
<p>Tekst i jego cechy. Wymagania dotyczące początku. Rodzaje spójności zdań w tekście: łańcuchowa, równoległa, mieszana (powtórzenie i pogłębienie wiadomości).</p> <p>Rodzaje prac. Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstów różnego stylu i gatunku.</p> <p>Czytanie: czytanie (głośne) i rozumienie tekstów różnego stylu i gatunku.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — krótko przedstawia tekst — prognozuje treść tekstu na podstawie tytułu; — formułuje temat i podstawową myśl tekstu; — odbiera na słuch strukturę tekstu, wyróżnia początek, część zasadniczą, zakończenie. — czyta, przestrzegając normy intonacyjne; — rozumie treść tekstu; — określa granice początku, części zasadniczej, zakończenia;

1	2
<p>Mówienie: dokładne słuchanie tekstu o charakterze opowiadania.</p> <p>Pismo: dokładnie przekazuje tekst o charakterze opowiadania.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — określa rodzaj początku, sposoby rozwijania treści i rodzaje spójności zdań w tekście. — określa temat i zasadniczą myśl tekstu; — odnajduje granice między początkiem, zasadniczą częścią i zakończeniem; — zachowuje autorskie sposoby przekazania treści. — określa temat, zasadniczą myśl tekstu; — układa ramowy plan tekstu; — dokładnie streszcza treść tekstu, zachowując postać początku, autorskie sposoby rozwijania treści i nadaje spójności zdań w tekście; — doskonalili to, co napisał.
<p>Typy wypowiedzi. Budowa opisu miejscowości, zabytków historii i kultury. Opowiadanie na podstawie usłyszanego opowiadania lub na podstawie własnego doświadczenia.</p> <p>Rodzaje prac. Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstów różnych stylów z elementami opisu miejscowości, zabytków historycznych i kulturalnych.</p> <p>Czytanie: czytanie i rozumienie (ciche i głośne) tekstów różnego stylu z elementami opisu miejscowości, pamiątek historycznych i kulturalnych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — określa temat i zasadniczą myśl tekstu; — odbiera słuchowo strukturę tekstu, znajduje elementy opisu miejscowości, zabytków historii i kultury; — ugruntowuje ich rolę dla przedstawienia autorskiego pomysłu. — rozumie treść tekstu i wyróżnia w nim elementy opisu miejscowości, zabytków historii i kultury, analizuje ich kompozycję i treść;

1	2
<p>Mówienie: układanie dialogu (dialog-wywiad), który posiada repliki z elementami opisu miejscowości, zabytków historycznych i kulturalnych.</p> <p>Wrywkowe streszczenie narracyjnego tekstu z elementami opisu miejscowości oraz zabytków historii i kultury.</p> <p>Ustne wypracowane opowiadanie z elementami opisu miejscowości zabytków historii i kultury.</p> <p>Pismo: wrywkowe streszczenie tekstów o charakterze opowiadania z elementami opisu miejscowości, zabytków historii i kultury.</p> <p>Wypracowanie-opowiadanie z obramowaniem z elementami opisu miejscowości, zabytków historii i kultury.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — uzasadnia rolę elementów opisu miejscowości, zabytków historycznych i kulturalnych w celu ujęcia tematu i jego myśli głównej. — orientuje się w sytuacji mówienia; — wybiera niezbędne elementy treściowe; — prowadzi dialog, przestrzegając normy komunikacji językowej; — taktownie wypytuje rozmówcę, wykorzystując synonimiczne środki zbioru informacji; — wyróżnia w tekście mikroelementy opisu; — dokładnie streszcza je, zachowując kompozycyjną strukturę; — tworzy całościowy tekst, zachowując styl i autorskie środki wyrazistości; — dobiera odpowiedni materiał; — tworzy tekst, odpowiadający kompozycji opowiadania; — włącza elementy opisu miejscowości, zabytków historii i kultury, podkreślając pomysł autorski; — prognozuje styl i mikrotematy na podstawie tytułu. — analizuje kompozycję i określa typowe elementy treści, które zawierają opis miejscowości zabytków kultury i historii, zastanawia się nad ich rolą; — wybiera niezbędne mikrotematy w celu wykonania wrywkowego streszczenia; — buduje tekst, zachowując styl głównego tekstu; — gromadzi materiał dla opowiadania w rodzaju opisu miejscowości, zabytków historii i kultury, dla dialogu, wywiadu itp.;

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> — buduje obramowanie opowiadania; — systematyzuje materiał; — redaguje brulion; — buduje tekst-opowiadanie z obramowaniem.
<p>Style. Pomyłki stylistyczne. Styl publicystyczny: sfera wykorzystania, funkcja, tematyka, adresat. Językowe właściwości stylu publicystycznego, rodzaje wywiadów.</p> <p>Rodzaje prac. Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstów publicystycznych na tematy moralno-etyczne (600–700 słów, czas słuchania 6–7 min).</p> <p>Czytanie: czytanie i rozumienie (na głos) tekstów publicystycznych na temat moralno-etyczny.</p> <p>Mówienie: układanie dialogu z elementami rozważania i oceny na tematy moralno-etyczne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — prognozuje treść na podstawie tytułu; — formułuje temat i główną myśl tekstu; — słuchowo odbiera strukturę tekstu, początek, główną część, zakończenie; — określa rodzaj początku i uzasadnia jego zgodność z pomysłem autora. — czyta zgodnie z normami intonacyjnymi; — rozumie treść faktyczną tekstu; — określa granice początku, części zasadniczej, zakończenia; — określa rodzaj początku, sposoby rozwoju treści i rodzaje spójności zdań w tekście; — odnajduje leksyczne i syntaktyczne środki wyrazistości. — określa sytuację mówienia; — rozmawia, rozważając tematy moralno-etyczne;

1	2
<p>Ustne wypracowanie-rozważanie na temat moralno-etyczny w stylu publicystycznym na podstawie planu szczegółowego.</p> <p>Pismo: zwięzła treść tekstu publicystycznego stylu na temat moralno-etyczny.</p> <p>Wypracowanie-rozważanie na tematy moralno-etyczne w stylu publicystycznym na podstawie planu złożonego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — ocenia wypowiedzi, szanując współrozmówcę; — wykorzystuje środki publicystycznego języka w celu wpływu na współrozmówcę; — określa temat, główną myśl wypowiedzi własnej i adresata wypowiedzi; — układa plan szczegółowy; — buduje publicystyczny tekst-rozważanie odpowiednio do planu, umiejętnie dobiera początek, wykorzystuje różne środki rozwijania treści i różne środki spójności zdań w tekście — określa temat, podstawową myśl i postawę autora; — układa plan szczegółowy i wybiera ważną informację z tekstu zgodnie z planem; — zwięźle przekazuje zasadniczą treść tekstu, zgodnie z postawą autora; — doskonalą napisany tekst, poprawia błędy stylistyczne; — określa temat, główną myśl własnej wypowiedzi i jej adresata; — umiejętnie dobiera początek oraz środki językowe w stylu publicystycznym; — układa plan szczegółowy własnej wypowiedzi; — układa tekst-rozważanie w stylu publicystycznym, dobiera przekonujące argumenty w celu uzasadnienia swego zdania; — doskonalą tekst, znajduje i poprawia w nim pomyłki, które przeszkadzają w stylistycznej spójności tekstu.

1	2
III. Wiadomości o języku. Jednostki języka i normy ich użycia (powtórzenie) (2 godz.)	
Części mowy (samodzielne i niesamodzielne), ich znaczenie i cechy gramatyczne.	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje części mowy, nazywa ich cechy gramatyczne; — umiejętnie wykorzystuje różnorodne części mowy w własnych wypowiedziach; — określa rolę części mowy i celowość ich wykorzystania w tekstach różnego stylu.
IV. Leksykologia. Frazeologia (5 godz.)	
Wyrazy powszechnie o ograniczonym zasięgu.	<ul style="list-style-type: none"> — znajduje w tekście wyrazy o ograniczonym zasięgu (profesjonalizmy, dialektyzmy, terminy) i uzasadnia celowość ich wykorzystania; — poprawnie i umiejętnie wykorzystuje wyrazy w swoich wypowiedziach o ograniczonym zasięgu.
Terminy. Tematyczne grupy terminów.	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje terminy; — układa tematyczne grupy terminów.
Frazeologizmy (uzupełnienie zapasu frazeologizmów).	— tłumaczy znaczenie najczęściej używanych frazeologizmów.
Związki międzyprzedmiotowe.	
Wyrazy frazeologiczne w literaturze pięknej, terminy (literatura, historia, matematyka, geografia i in.).	
V. Składnia i interpunkcja.	
Związki wyrazowe. Zdanie	
Pojęcie o składni i interpunkcji. (5 godz.) Związki wyrazowe, ich rola w języku. Budowa związków wyrazowych (powtórzenie i uzupełnienie wiadomości).	<ul style="list-style-type: none"> — znajduje główny i zależny wyraz w związku wyrazowym; — poprawnie buduje i używa w mowie związki wyrazowe, zwraca uwagę na różnice zachodzące przy budowie związków wyrazowych w języku polskim i ukraińskim; — używa związków wyrazowe o znaczeniu synonimicznym.

1	2
<p>Zdanie. (6 godz.) Jego rola w języku. Rodzaje zdań ze względu na cel wypowiedzi i na emocjonalne zabarwienie. Pytania retoryczne. Wypowiedzi pełne i niepełne, pojedyncze i złożone. Szyk wyrazów w zdaniu. Akcent logiczny w zdaniu (powtórzenie i uzupełnienie wiadomości). Punktacja. Znaki przestankowe na końcu wypowiedzi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozróżnia zasadnicze rodzaje zdań pojedynczych (ze względu na cel wypowiedzi i zabarwienie emocjonalne); — poprawnie buduje i używa zasadnicze rodzaje wypowiedzi pojedynczych; — poprawnie buduje różne rodzaje zdań zgodnie z celem ich wypowiedzi oraz poprawnie używa zdanie wykrzyknikowe, przekazujące różne emocjonalne zabarwienia; — wykorzystuje akcent logiczny i szyk wyrazów w celu podkreślenia wyrazistości wypowiedzi; — używa pytania retoryczne i formy pytanie-odpowiedź jako środki wyrazistości językowej.
<p>Związki międzyprzedmiotowe: inwersja w utworach artystycznych (literatura).</p>	
<p>Zdania pojedyncze. Główne i drugorzędne człony zdania (8 godz.)</p>	
<p>Główne człony zdania: podmiot i orzeczenie. Sposoby wyrażenia podmiotu i orzeczenia. Podmioty szeregowe, podmiot domyślny. Orzeczenie proste i złożone (czasownikowe i imienne). Punktacja — myślnik przy orzeczeniu imiennym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozróżnia główne i drugorzędne człony zdania; — poznaje podmiot i orzeczenie, wyrażone różnymi sposobami; — buduje i poprawnie wykorzystuje zdania, w których główne człony zdania są wyrażone za pomocą różnych sposobów; — poprawnie używa formy czasownika jako orzeczenia w różnych czasach i trybach; — umie uzgodnić podmiot z orzeczeniem; — znajduje podmiot w zdaniu i określa, jak jest on wyrażony; — potrafi znaleźć i poprawić błędy między uzgodnieniem podmiotu i

1	2
<p>Drugorzędne człony zdania: przydawka, okolicznik, dopełnienie (powtórzenie i uzupełnienie wiadomości).</p> <p>Dopowiedzenie jako rodzaj przydawki.</p> <p>Rodzaje okoliczników.</p> <p>Porównanie.</p> <p>Punktuacja: znaki przestankowe przy dopowiedzeniu.</p>	<p>orzeczeniem, szczególnie przez wykorzystaniu podmiotu logicznego oraz podmiotu wyrażonego kilkoma wyrazami.</p> <ul style="list-style-type: none"> — znajduje drugorzędne człony zdania; — buduje zdania, w których używa drugorzędne człony zdania wyrażone różnymi sposobami; — używa przydawki i zwroty porównawcze dla podkreślenia wyrazistości języka; — uzasadnia użycie przydawki względem określanego rzeczownika; — umiejętnie stosuje dopełnienie przy czasowniku oraz przy przeczeniu; — przekształca zdanie z przydawką rozwiniętą na zdanie złożone.
<p>Związki międzyprzedmiotowe: epitet i porównanie jako środki artystyczne (literatura).</p>	
<p>Zdanie bezpodmiotowe i równoważniki zdania (4 godz.)</p>	
<p>Zdania bezpodmiotowe.</p> <p>Równoważniki zdania.</p> <p>Sposoby wyrażania głównych członów zdania w zdaniach bezpodmiotowych i w równoważnikach zdań.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — umie znaleźć w tekście zdanie bezpodmiotowe, określa jego użyteczność; — umie znaleźć równoważnik zdania; — buduje i używa poprawnie zdania bezpodmiotowe i równoważniki zdań; — wie, na czym polega różnica między zdaniem bezpodmiotowym i równoważnikiem zdania w języku polskim i ukraińskim; — wykorzystuje je w opisach dla określenia miejsca i czasu; — wymienia zdania bezpodmiotowe na podmiotowe i na odwrót; — umie zamienić równoważnik zdania na zdanie i na odwrót.

1	2
<p align="center">Związki międzyprzedmiotowe: zдания bezpodmiotowe i równoważniki zdania jako środki językowe w utworach artystycznych (literatura).</p>	
<p align="center">Zdania niepełne i urwane (2 godz.)</p>	
<p>Zdania niepełne, ich rola w języku (powtórzenie i uzupełnienie).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje zdania niepełne; — dotrzymuje się odpowiedniej intonacji; — poprawnie wykorzystuje urwane i niepełne zdania w dialogu oraz w zdaniach złożonych.
<p align="center">Związki międzyprzedmiotowe: zдания niepełne jako środki językowe w utworach artystycznych (literatura).</p>	
<p align="center">Zdania z jednorodnymi członami (7 godz.)</p>	
<p>Jednorodne człony zdania. Ich rola w zdaniu, sposoby połączenia (powtórzenie i uzupełnienie). Jednorodne i niejednorodne przydawki. Punktuacja: znaki przestankowe przy jednorodnych członach zdania.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — znajduje jednorodne człony zdania; — rozpoznaje jednorodne i niejednorodne przydawki; — przestrzega norm intonacyjnych przy jednorodnych członach; — określa rodzaj połączenia jednorodnych członów zdania (spójnikowy, bezspójnikowy); — buduje zdanie z jednorodnymi członami; — stawia odpowiednie znaki punktuacyjne.
<p>Wyrazy uogólniające w zdaniach z jednorodnymi członami (4 godz.) Punktuacja: dwukropek i myślnik przy wyrazach uogólniających w zdaniach z jednorodnymi członami.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — odszukuje wyrazy uogólniające przy jednorodnych członach; — używa poprawną intonację przy wyrazach uogólniających w zdaniach z jednorodnymi członami; — buduje zdania z wyrazami uogólniającymi przy jednorodnych członach zdania; — umiejętnie wykorzystuje takie zdania w swoich wypowiedziach; — poprawnie stawia znaki przestankowe przy wyrazach uogóln-

1	2
	niających w zdaniach z jednorodnymi członami.
Związki międzyprzedmiotowe: wykorzystanie zdań z jednorodnymi członami jako środka artystycznego (literatura).	
Wyrazy poza zdaniem: wołacze, wykrzykniki, wyrazy i zdania wtrącone (5 godz.)	
<p>Wołacz, jego rola w zdaniu (powtórzenie i uzupełnienie wiadomości). Rozwinięty wołacz. Punktuacja: znaki przestankowe przy wołaczu.</p> <p>Wyrazy i zdanie wtrącone, ich rola w języku. Punktuacja: znaki przestankowe przy wyrazach i zdaniach wtrąconych.</p> <p>Wykrzyknik, jego rola w zdaniu. Punktuacja: przecinek, znak wykrzyknikowy przy wykrzyknikach.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — znajduje w tekście wołacz; — intonacyjnie poprawnie czyta tekst z wołaczem; — używa w zdaniach wołacza, aby zwrócić uwagę czytelnika czy współrozmówcy; — potrafi użyć odpowiednich znaków przestankowych przy wołaczu; — potrafi odróżnić wołacz od podmiotu <ul style="list-style-type: none"> — znajduje w tekście zdania i wyrazy wtrącone, określa ich znaczenie i cel wykorzystania; — intonacyjnie prawidłowo używa zdań i wyrazów wtrąconych; — buduje wypowiedzi ze zdaniami i wyrazami wtrąconymi; — wykorzystuje synonimie wyrazów wtrąconych; — poprawnie wykorzystuje wyrazy wtrącone w tekście, w tym również jako środków spójności zdań; — poprawnie stawia znaki przestankowe (przecinki, myślniki, nawiasy) przy zdaniach i wyrazach wtrąconych <ul style="list-style-type: none"> — znajduje wykrzyknik w tekście, uzasadnia cel jego użycia; — poprawnie intonacyjnie czyta zdania z wykrzyknikiem; — układa (w miarę potrzeby) zdania z wykrzyknikiem;

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> — potrafi postawić odpowiednie znaki przestankowe w zdaniu z wykrzyknikiem.
<p>Związki międzyprzedmiotowe: wykorzystanie zdań wtrąconych w tekstach naukowych (fizyka, geografia itp.), użycie wołacza i wykrzyknika w tekstach artystycznych (literatura).</p>	
<p>VI. Mowa zależna i niezależna. Dialog (9 godz.)</p>	
<p>Mowa zależna i niezależna (powtórzenie i pogłębienie wiadomości). Dialog. Punktuacja: znaki przestankowe przy mowie niezależnej i dialogu.</p> <p>Cytaty jako środek przekazu mowy niezależnej. Punktuacja: znaki przestankowe przy cytatach.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — odnajduje słowa autora i mowę niezależną w tekście; — buduje zdanie z mową niezależną, wykorzystuje czasowniki synonimy wprowadzające mowę niezależną; — poprawnie czyta tekst z mową niezależną; — zamienia mowę niezależną na zależną; — poprawnie wykorzystuje w wypowiedziach zdania z mową niezależną oraz zdania z mową zależną; — rozpoznaje dialog, czyta go wyraziście; — buduje tekst z dialogiem; — poprawnie stawia znaki przestankowe w tekście z mową niezależną i z dialogiem; — używa formy grzecznościowej w dialogu. <ul style="list-style-type: none"> — znajduje cytaty w tekście i objaśnia cel ich użycia; — poprawnie i umiejętnie wykorzystuje cytaty w wypowiedzi w tym, aby potwierdzić i wyjaśnić swoje zdania, wykorzystuje różne sposoby ich wprowadzenia; — potrafi wprowadzić do wypowiedzi fragment cytaty, stosując przy tym odpowiednie znaki przestankowe.
<p>Związki międzyprzedmiotowe: wypowiedzi bohaterów w dialogu i słowa autora (literatura), wykorzystanie cytatów w tekstach stylu naukowego (historia i in.)</p>	
<p>Powtórzenie na końcu roku szkolnego (2 godz.)</p>	

KLASA IX

87,5 godzin, 2,5 godziny tygodniowo
(71 — lekcje, 8 — prace kontrolne, 8,5 — rezerwowe)

Treść tematu	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
1	2
I. Wstęp (1 godz.)	
Język polski we współczesnym świecie.	— przedstawia miejsce języka polskiego w świecie.
II. Kształcenie językowe (23 lekcje + 4,5 rezerwowe)	
<p>Komunikacja językowa. Główne funkcje komunikacji językowej.</p> <p>Rodzaje prac.</p> <p>Słuchanie: słuchanie i rozumienie naukowo-popularnych tekstów o komunikacji językowej (objętość tekstu 700–800 słów, czas słuchania 6–7 min.).</p> <p>Czytanie: ciche czytanie i rozumienie naukowo-popularnych tekstów o językach różnych narodów i ich właściwościach, o komunikacji językowej różnych narodów.</p> <p>Mówienie: budowanie dialogów o problematycznym charakterze na podstawie przeczytanych i wysłuchanych tekstów.</p>	<p>— rozumie treść tekstu, wyróżnia mikrotematy;</p> <p>— buduje pytanie do tekstu;</p> <p>— ocenia tekst;</p> <p>— określa zasadnicze funkcje komunikacji zapisane w tekście</p> <p>— czyta i rozumie tekst, podaje temat, zasadniczą myśl, wyróżnia mikrotematy;</p> <p>— krytycznie ocenia treść tekstu;</p> <p>— określa funkcje komunikacji, właściwości narodowościowe.</p> <p>— orientuje się w sytuacji komunikacyjnej;</p> <p>— rozpoczyna dialog, zdobywa informacje, w replikach przekazuje zrozumienie swęgi współroz-mówcy;</p>

1	2
<p>Ustna rozprawka-rozmyślanie na moralno-etyczny temat.</p> <p>Pismo: związłe przekazanie tekstu na moralno-etyczny temat.</p> <p>Wypracowanie esej na moralno-etyczny temat.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — wykorzystuje środki językowe, podkreślające rozmowę bezkonfliktową; — przedstawia swoje argumenty i uwzględnia argumenty partnera; — wykorzystuje możliwości, wpływa na współrozmówcę; — orientuje się w ramach tematu, wybiera elementy treści, środki językowe zgodnie z zamierzeniami; — wybiera odpowiedni początek; — układa zebrany materiał zgodnie z samodzielnie ułożonym planem; — umiejętnie wykorzystuje leksyczne i syntaktyczne środki wyrazistości języka. <ul style="list-style-type: none"> — wyróżnia główną informację w tekście; — skraca tekst (odrzuca przykłady, powtarzające się mikrotematy itp.); — układa zwięzły tekst, odpowiadający pod względem treści i stylu tekstowi wysłuchanemu; — doskonalą tekst napisany; — orientuje się w sytuacji komunikacyjnej i dobiera do treści odpowiednie przykłady, epizody, dialogi zgodnie ze swoim pomysłem; — układa plan szczegółowy i systematyzuje zebrany materiał; — buduje warianty początku, argumentuje wybór; — redaguje brulion; — buduje tekst zgodnie z zamierzeniami.
<p>Tekst i jego zasadnicze właściwości (uogólnienie i systematyzacja). Podtekst. Wymaganie dotyczące głównej części tekstu. Zakończenie i jego rola w tekście.</p>	

1	2
<p>Rodzaje zakończeń: ocena, wniosek, uogólnienie, podsumowanie.</p> <p>Środki spójności w tekście (uogólnienie i systematyzacja).</p> <p>Rodzaje prac.</p> <p>Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstów różnego rodzaju na tematy społeczne (objętość tekstu 700–800 słów, czas słuchania 6–7 min.).</p> <p>Czytanie: czytanie i rozumienie (głośne i ciche) tekstów stylu artystycznego.</p> <p>Mówienie: układanie dialogu o charakterze polemicznym na tematy społeczne.</p> <p>Wycinkowe streszczenie tekstu na tematy społeczne.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozumie treść i zasadniczą myśl tekstu; — wyróżnia informację zawartą w podtekście; — wyróżnia początek i zakończenie, znajduje środki ich spójności, argumentuje swoje zdanie. — wyraziście czyta, intonacyjnie przekazując odcienie emocjonalne; — wyróżnia względnie samodzielne części tekstu: początek, zakończenie, określa ich rolę w tekście, uzasadnia ich użycie; — wyróżnia informację faktyczną i podtekst, uzasadnia swoje zdanie; — analizuje kompozycję tekstu; — argumentuje celowość doboru środków językowych. — analizuje sytuację komunikacji językowej, rozpoczyna dialog, dotrzymując się językowej etykiety; — przytacza przekonujące argumenty i uwzględnia argumenty współrozmówcy; — podtrzymuje rozmowę, wyrażając swoje zdanie i z szacunkiem traktując zdanie przeciwnika; — uwzględnia reguły komunikacji językowej; — wyróżnia faktyczną informację i podtekst;

1	2
<p>Ustne wypracowanie na temat społeczny (z elementami wywiadu).</p> <p>Pismo: fragmentaryczne streszczenie tekstu publicystycznego na tematy społeczne.</p> <p>Wypracowanie na ważny temat społeczny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — określa rodzaj początku i zakończenia, ich rolę w tekście, środki spójności; — wyjaśnia; dzięki czemu pojawia się podtekst; — wybiera mikrotematy i buduje tekst na ich podstawie zgodnie z zadaniem; — wyróżnia granice tematu, formułuje główną myśl, planuje wpływ na słuchacza i umiejętnie wybiera styl i rodzaj wypowiedzi; zbiera materiał do wypowiedzi (robi notatki, dobiera dane statystycznie, robi wywiad); — wybiera rodzaj początku i zakończenia, odpowiadający zamierzeniom, argumentuje swój wybór; — planuje i buduje tekst zgodnie z planem, wykorzystując synonimiczne środki wprowadzenia cytatów oraz środki stylu publicystycznego. <ul style="list-style-type: none"> — prognozuje rodzaj, styl tekstu na podstawie tytułu; — analizuje kompozycję i wybiera początek i końcówkę tekstu, określa ich rolę, wybiera środki spójności między częściami; — wybiera mikrotematy potrzebne do opracowania zadanego przez nauczyciela fragmentarycznego streszczenia; — określa temat i komunikacyjny cel wypowiedzi; — wykorzystuje w wypracowaniu materiał zebrany na podstawie własnych spostrzeżeń, ankietowania, wybiera początek i zakończenie zgodnie z komunikacyjnym zamierzeniem;

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> — planuje i systematyzuje materiał zgodnie z wymaganiami dotyczącymi przekazami jego głównej części; — komponuje materiał, uwzględniając informację zawartą w podtekście; — buduje tekst; — redaguje brulion, znajduje i poprawia różnego rodzaju pomyłki.
<p>Style i rodzaje wypowiedzi. Naukowy i urzędowo-kancelaryjny styl. Sytuacja komunikacji językowej (powtórzenie i uzupełnienie wiadomości). Środki spójności w tekście naukowym. Gatunki stylu naukowego: tezy, konspekt, referat. Właściwości i reguły oficjalnej komunikacji. Gatunki stylu urzędowo-kancelaryjnego; podanie, życiorys.</p> <p>Rodzaje prac. Słuchanie: Słuchanie i rozumienie tekstów naukowych zawierających różne rodzaje wypowiedzi (objętość tekstu 700–800 słów, czas słuchania 7–8 min).</p> <p>Czytanie: czytanie (ciche) i rozumienie tekstów naukowego stylu, łączących różnego rodzaju wypowiedzi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozumie treść i sens tekstu; — robi notatki, słuchając tekst; — określa sytuację komunikacyjną i cechy językowe stylu oraz środki spójności; — określa rodzaje wypowiedzi w tekście i uzasadnia ich wykorzystanie; — zapamiętuje i odtwarza zasadnicze myśli tekstu, zachowując językowe właściwości danego stylu. — czyta i rozumie tekst, formułuje temat, wymienia zasadnicze mikrotematy; — określa rodzaje wypowiedzi spotykane w tekście;

1	2
<p>Mówienie: budowanie dialogów o charakterze interpretacyjnym.</p> <p>Budowanie dialogów na temat zadanej rozmowy oficjalnej.</p> <p>Zwięzłe streszczenie tekstów naukowych.</p> <p>Pismo: tezy naukowych i naukowo-popularnych artykułów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — określa styl i uzasadnia swoje zdania; — wyróżnia początek i zakończenie w tekście; — nazywa środki spójności w tekście. — orientuje się w sytuacji mówienia, wybiera odpowiedni styl; — buduje replikę początkową, przedstawia temat, buduje replikę końcową zgodnie z etykietą rozmowy; — wykorzystuje w replikach informację z tekstów przeczytanych i wysłuchanych; — wyraża krytyczny stosunek do przekazywanej informacji; — analizuje sytuację rozmowy i odpowiednio buduje wzajemny stosunek z partnerem; — uwzględnia zasady oficjalnej rozmowy i dotrzymuje się zasad etykiety rozmowy; — wypowiada swoje zdanie, z szacunkiem odnosi się do zdania współrozmówcy; — wykorzystuje środki zwięzłości tekstu (opuszcza przykłady, powtarzające się fragmenty); — wyróżnia tematyczne zdanie w akapicie i odpowiednio przekazuje ich treść; — buduje tekst, zachowując styl naukowy. — wyróżnia główną informację w akapicie; — skraca tekst; — zapisuje najważniejsze zdania w artykule, zachowując kompozycyjną strukturę tekstu;

1	2
<p>Konspekt naukowo-popularnego artykułu.</p> <p>Referat na podstawie dwóch-trzech źródeł.</p> <p>Podanie.</p> <p>Życiorys.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — opracowuje informację, zapisuje zasadnicze wyrazy, związki wyrazowe, plan; — stara się zwiększyć szybkość notatek (skrót, początkowe i końcowe litery); — dotrzymuje się reguł konspektowania; — wybiera materiał z różnych źródeł; — poprawnie dobiera rodzaj wstępu; — stosuje językowe stereotypy, właściwe dla referatu; — dotrzymuje się kompozycyjnej struktury; — bez oceny subiektywnej przekazuje treść źródłowych materiałów; — korektnie wypowiada swoje zdanie dotyczące wypowiedzi autora; — buduje zakończenia podsumowania; — doskonalą tekst; — pisze podanie zgodnie z podaną sytuacją, zgodnie ze stylem i kompozycją; — rozróżnia życiorys w stylu artystycznym i urzędowo-kancelaryjnym; — dobiera odpowiednio do urzędowo-kancelaryjnego stylu treść i środki językowe; — buduje tekst życiorysu i doskonalą go zgodnie z wymaganiami urzędowo-kancelaryjnego stylu.
<p>III. Wiadomości o języku. Jednostki językowe i zasady ich użycia (powtórzenie) (2 godz.)</p>	
<p>Zdanie pojedyncze. Znaki przestankowe w zdaniu pojedynczym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozróżnia rodzaje zdań pojedynczych, rozróżnia ich cel wypowiedzi, podstawę gramatyczną, człony zdania; — poprawnie buduje i wykorzystuje zasadnicze rodzaje zdań pojedynczych;

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> — poprawnie intonacyjnie wypowiada różne rodzaje zdań.
IV. Leksykologia i frazeologia (5 godz.)	
<p>Leksyczne i frazeologiczne bogactwo języka polskiego. Wyrazy różniące się zabarwieniem emocjonalnym i stylistycznym. Frazeologizmy.</p> <p>Stylistyczne możliwości środków leksycznych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — zdaje sobie sprawę z bogactwa słownika języka polskiego; — wykorzystuje w wypowiedziach wyrazy i frazeologizmy o zabarwieniu emocjonalnym i stylistycznym; — rozumie stylistyczne możliwości środków leksycznych; — wykorzystuje w mowie wyrazy i frazeologizmy z uwzględnieniem sfery i stylu ich użycia.
Związki międzyprzeprmiotowe: słowa o emocjonalnym i stylistycznym zabarwieniu w utworach artystycznych (literatura).	
V. Składnia i punktuacja. Zdania złożone (6 godz.)	
<p>Składnia i punktuacja. Zdania złożone. Zdania złożone, jego właściwości. Rola zdania złożonego w języku. Główne rodzaje zdań złożonych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje zdania złożone i zaznacza ich rolę w języku; — rozróżnia zasadnicze rodzaje zdań złożonych, określa ich strukturę i środki spójności między częściami zdania złożonego; — buduje zdania złożone.
Zdanie współrzędnie złożone (9 godz.)	
<p>Logiczne stosunki między częściami składowymi zdania współrzędnie złożonego. Punktuacja: znaki przestankowe w zdaniu współrzędnie złożonym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — wyróżnia w tekście zdania współrzędnie złożone; — określa strukturę zdania współrzędnie złożonego i wskazuje na sposób łączenia jego części; — określa logiczne stosunki między częściami zdania współrzędnie złożonego; — dotrzymuje się odpowiedniej intonacji przy czytaniu zdań współrzędnie złożonych; — buduje zdania współrzędnie złożone, wykorzystując różne spójniki współrzędności;

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> — używa w wypowiedziach zdań współrzędnie złożonych; — wykorzystuje synonimie zdań współrzędnie złożonych z różnymi spójnikami oraz zdania współrzędnie złożone i pojedyncze.
Związki międzyprzedmiotowe: opis w literaturze artystycznej (literatura).	
Zdanie podrzędnie złożone (16 godz.)	
<p>Zdanie podrzędnie złożone, jego budowa i sposoby połączenia. Miejsce zdania podrzędniego. Środki spójności. Odpowiedniki zdań podrzędnych w zdaniu nadrzędnym.</p> <p>Punktuacja: znaki przestankowe między częściami zdania podrzędnie złożonego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje zdania podrzędnie złożone; — wyróżnia w zdaniu złożonym zdanie podrzędne i nadrzędne, określa miejsce zdania podrzędniego względem nadrzędnego; — wskazuje na sposoby łączenia zdań podrzędnych z nadrzędnymi; — rozpoznaje odpowiedniki zdań podrzędnych w zdaniu nadrzędnym; — buduje zdania podrzędnie złożone, wykorzystując spójniki podrzędności, zaimki względne oraz odpowiedniki; — w rozmowie i przy czytaniu poprawnie intonacyjnie zaznacza zdanie podrzędnie złożone.
<p>Najważniejsze rodzaje zdań podrzędnych: podmiotowe, orzecznikowe, przydawkowe, okolicznikowe (miejsca, czasu, sposobu, stopnia i miary, przyczyny, warunku, celu, przyzwolenia).</p> <p>Punktuacja: znaki przestankowe w zdaniu podrzędnie złożonym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje rodzaje zdań podrzędnych; — wyróżnia zdania nadrzędne i podrzędne, określa rolę zdania podrzędniego; — wskazuje na sposób połączenia zdania podrzędniego z nadrzędnym; — zastępuje zdania podrzędnie złożone zdaniem pojedynczym i na odwrót, wykorzystuje przy zamianie zwroty imiesłowowe (z imiesłowem przymiotnikowym i przysłówkowym);

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> — wykorzystuje w wypowiedziach zdania podrzędnie złożone.
<p>Zdania wielokrotnie złożone (zdania wieloczłonowe) (7 godz.) Zdania złożone wieloczłonowe z różnymi typami związku. Punktacja: znaki przestankowe w zdaniach wieloczłonowych (przecinek, średnik).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje zdania wieloczłonowe; — określa rodzaje zdań składowych; — wskazuje na środki spójności i określa rodzaje zdań podrzędnych; — rysuje wykresy zdań wieloczłonowych, uwzględnia ich logiczną zależność; — wykorzystuje w miarę potrzeby zdania wieloczłonowe w swych wypowiedziach, stosując przy tym odpowiednią intonację.
<p>Związki międzyprzedmiotowe: definicje naukowe (fizyka, historia, geografia), opisy artystyczne (literatura).</p>	
<p>Zdanie wsólrzędnie złożone bezspójnikowe. Zdania rozwijające (8 godz.)</p>	
<p>Zdania złożone bezspójnikowe. Logiczne stosunki między jego częściami składowymi. Zdania rozwijające. Punktacja: znaki przestankowe w zdaniu złożonym bezspójnikowym i w zdaniu rozwijającym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozpoznaje zdania złożone bezspójnikowe, określa logiczne stosunki między częściami składowymi zdania bezspójnikowego; — buduje zdania złożone bezspójnikowe; — intonacyjnie poprawnie czyta zdania bezspójnikowe; — wykorzystuje poprawnie w wypowiedziach zdania bezspójnikowe i rozwijające; — wykorzystuje zdania złożone spójnikowe, bezspójnikowe i zdania pojedyncze jako składniowe synonimy.
<p>Związki międzyprzedmiotowe: opis w utworze artystycznym (literatura).</p>	

1	2
VI. Powtórzenie i systematyzacja materiału opracowanego w 5–9 klasach (6 godz.)	
Najważniejsze rozdziały języka. Fonetyka, leksyka, frazeologia, słowotwórstwo, morfologia, składnia. Ortografia i interpunkcja.	<ul style="list-style-type: none"> — rozumie ortograficzne, leksyczne, gramatyczne, ortograficzne i interpunkcyjne normy polskiego języka literackiego; — analizuje właściwości użycia zasadniczych jednostek językowych dotrzymując się normatywów i funkcjonalno-stylistycznych reguł; włada literackim językiem polskim.

KLASA X

35 godzin, 1 godzina tygodniowo
(27 — lekcje, 4 — prace kontrolne, 4 — rezerwowe)

Treść materiału nauczania	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
1	2
Stylistyka i kultura języka nauki o języku	
<p>Przedmiot i zadania stylistyki, stylistyka praktyczna i funkcjonalna. Zasadnicze pojęcia stylistyki. Pojęcie o normie językowej. Zróżnicowanie normy. Pomyłka stylistyczna. Stylistyczne zabarwienie środków językowych (3 godz).</p> <p>Przedmiot i zadania kultury języka. Kultura języka polskiego na Ukrainie (5 godz.)</p> <p>Rodzaje prac.</p> <p>Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstów różnych stylów (800–900 słów, oraz słuchania 8–9 minut).</p> <p>Czytanie: ciche czytanie i rozumienie tekstów różnego stylu.</p> <p>Mówienie: wypowiedź w stylu naukowym (ustna rozwinięta odpowiedź o pomyłkach stylistycznych).</p> <p>Pismo: dyktando twórcze, przepisywanie z redagowaniem zdań i tekstu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozumie sens i treść tekstu; — znajduje środki językowe wpływające na styl; — określa zabarwienie stylistyczne środków językowych, uzasadnia ich zastosowanie. — określa styl przeczytanego tekstu; — wyróżnia środki językowe zabarwione emocjonalnie; — uzasadnia właściwe użycie zgodnie z normami literackiego języka. — klasyfikuje stylistyczne pomyłki (językowe niedociągnięcia), dotrzymując się w odpowiedzi kompozycyjnej formy danego gatunku. — zwraca uwagę na odstępstwa od normy;

1	2
	<p>— określa rodzaj pomyłek w zdaniach i tekstach, określa sposób ich uniknięcia.</p>
<p>Funkcjonalna stylistyka jako nauka o stylach. Klasyfikacja stylów. Kryteria tworzące styl: językowe i pozajęzykowe. Styl naukowy: sfera użycia, funkcje, właściwości stylu. Właściwości językowych środków stylu naukowego (fonetyczne, leksyczne, słowotwórcze, morfologiczne), zasadnicze normy stylu naukowego. (6 godz.)</p> <p>Rodzaje prac. Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstów naukowego stylu (objętość tekstu 800–900 słów, czas słuchania 8–9 minut).</p> <p>Czytanie: czytanie i rozumienie tekstu w stylu naukowym.</p> <p>Mówienie: ustna analiza stylistyczna fragmentów tekstu w stylu naukowym.</p>	<p>— rozumie treść i sens tekstu, wyróżnia pozajęzykowe środki tworzące styl tekstu naukowego; — nazywa cechy stylistyczne tekstu; — znajduje właściwe dla danego stylu leksyczne, słowotwórcze i morfologiczne właściwości i uzasadnia ich użycie.</p> <p>— czyta i rozumie treść i sens tekstu w stylu naukowym; — określa właściwości danego stylu; — wyróżnia charakterystyczne dla stylu naukowego środki oraz określa ich semantyczno-stylistyczną funkcję.</p> <p>— wybiera styl wypowiedzi zgodnie z zadaniem komunikatywnym; — buduje analizę stylistyczną tekstu na podstawie planu; — argumentuje celowość użycia wykorzystanych środków języ-</p>

1	2
<p>Dialog-przekonywanie na temat kultury języka i stylistyki.</p> <p>Pismo: budowa tez oraz konspektów tekstu naukowego.</p> <p>Referat na podstawie kilku źródeł.</p>	<p>kowych: słowotwórczych, morfologicznych i leksyecznych;</p> <ul style="list-style-type: none"> — orientuje się w sytuacji komunikacyjnej, odpowiednio wybiera styl; — wykorzystuje pytanie, jako przedstawienie problemu i jako środek przejścia od jednego mikrotematu do następnego; — uzasadnia swoje zdanie dostatecznymi argumentami; — bierze pod uwagę reguły prowadzenia rozmowy z uwzględnieniem etykiety komunikacyjnej przy prowadzeniu rozmowy na tematy naukowe. <ul style="list-style-type: none"> — opracowuje informację i czyta, wyróżnia zasadniczą informację, tworzy bloki znaczeniowe, układa je w odpowiednim porządku; — notuje zasadniczą informację, posługując się pismem pośpieszonym; <ul style="list-style-type: none"> — orientuje się w granicach tematu; — określa funkcję początku i zakończenia, wybiera je, uzupełnia je odpowiednią treścią; — rozwija treść zasadniczej części, rozwija zasadnicze pojęcia tematu, wyklada problem, które są przedstawione w opracowywanych materiałach źródłowych; — wyraża własny stosunek do problemów przedstawionych przez autorów; — dotrzymuje się stylistycznej spójności w tekście referatu;

1	2
<p>Redagowanie tekstu naukowego (referatu).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — analizuje treść i kompozycję referatu: znajduje odchylenia w kompozycji, uzasadnia ich użyteczność lub nieużyteczność, określa rodzaj i funkcje początku i zakończenia, ich potrzebę czy też nie, wyróżnia treści niepotrzebne, które nie są podporządkowane celom komunikatywnym lub znajduje treści niedostateczne; — znajduje stylistyczne, morfologiczne i leksyczne pomyłki, określa ich rodzaj, dobiera konieczne warianty synonimiczne.
<p>Styl publicystyczny (6 godz.): sfera wykorzystania, funkcje, właściwości. Cechy środków językowych stylu publicystycznego (fonetyczne, leksyczne, słowotwórcze, morfologiczne). Zasady stylu publicystycznego.</p> <p>Rodzaje prac. Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstów stylu publicystycznego (objętość tekstu 800–900 słów, czas — 8–9 minut).</p> <p>Czytanie: głośne czytanie i rozumienie tekstów w stylu publicystycznym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — określa styl tekst; — wymienia właściwości stylistyczne tekstu i potwierdza je przykładami z tekstu; — opisuje właściwości intonacyjne tekstu i wymienia środki intonacji; — wyróżnia leksykalne środki językowe, tworzące wyrazistość tekstu publicystycznego. — wyraźnie czyta, przekazując zabarwienie tekstu za pomocą poprawnej intonacji; — wyróżnia właściwe dla stylu publicystycznego elementy słowotwórcze i uzasadnia ich wykorzystanie;

1	2
<p>Mówienie. Dialog publiczny o charakterze dyskusyjnym.</p> <p>Ustna recenzja na temat dzieła sztuki.</p> <p>Pismo: wypracowanie na społeczno-etyczny temat o charakterze szkicu portretowego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — zwraca uwagę na leksyczne środki językowe publicystycznego stylu, w tym środki o zabarwieniu emocjonalnym i określa ich użyteczność w tekście; — wymienia leksyczne środki wyrazistości języka (epitety, metafory, peryfrazy) wykorzystane przez autora; — wykonuje stylistyczną analizę tekstu publicystycznego na podstawie planu. — rozumie specyfikę dialogu publicznego i wybiera odpowiednie językowe postawy; — bierze udział w dyskusji i podtrzymuje kontakt komunikatywny, z szacunkiem odnosząc się do osobowości współmówcy i do jego opinii; — argumentuje swoje zdanie i uwzględnia zdanie partnera oraz jego argumenty; — wykorzystuje właściwe dla języka ustnego w stylu publicystycznym środki wyrazistości (fonetyczne, słowotwórcze i leksyczne); — posiada wiadomości o przedmiocie; — układa ustną recenzję o dziele sztuki, wykorzystuje odpowiednią formę kompozycyjną; — wykorzystuje właściwe dla publicystycznego stylu środki językowe. — wybiera styl, ton i faktyczny materiał; — wykorzystuje do wypracowania zebrany w różny sposób materiał;

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> — przedstawia treść w formie szkicu portretowego przy odpowiedniej kompozycji; — doskonali pracę: redaguje i poprawia własny tekst pod względem stylistycznym.
<p>Urzędowo-kancelaryjny styl (5 godz): sfera użytkowania, funkcje, cechy stylu.</p> <p>Właściwości środków językowych urzędowo-kancelaryjnego stylu (fonetyczne, słowotwórcze, leksyczne, morfologiczne).</p> <p>Zasadnicze normy urzędowo-kancelaryjnego stylu.</p> <p>Rodzaje prac.</p> <p>Czytanie: czytanie i rozumienie tekstów urzędowo-kancelaryjnych (prawo o językach, dokumenty o rozwoju systemu oświaty w kraju, sprawozdania).</p> <p>Mówienie. Dialog — urzędowa rozmowa.</p> <p>Pismo. Przepisywanie z elementami redagowania i stylistycznych poprawek.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — określa cechy stylu, uzasadnia swe zdanie, wykorzystuje elementy stylistycznej tekstu; — odnajduje w tekście charakterystyczne dla urzędowo-kancelaryjnego stylu cechy, uzasadnia ich semantyczno-stylistyczną rolę. — orientuje się w warunkach komunikacji językowej, prawidłowo wybiera styl i warunki komunikacji, dobiera elementy etykiety językowej; — grzecznie proponuje, namawia, wykorzystuje zamiast form kategoriycznych mniej kategoriyczną prośbę; — umiejętnie wykorzystuje środki językowe urzędowo-kancelaryjnego stylu, jednoznacznie i dokładnie wyraża swoje myśli. — znajduje w zdaniu lub w tekście pomyłki w normach urzędowo-

1	2
<p>Twórcze streszczenie (transformacja na urzędowo-kancelaryjny styl) tekstów różnego stylu.</p> <p>Sprawozdanie o wykonanej pracy.</p> <p>Adnotacje o charakterze informacyjnym.</p> <p>Bibliografia.</p>	<p>kancelaryjnego stylu, określa rodzaj pomyłki, usuwa ją, uzasadnia swoje działanie;</p> <p>— transformuje teksty w innych stylach na tekst urzędowo-kancelaryjny, maksymalnie zachowując treść;</p> <p>— buduje tekst w stylu urzędowo-kancelaryjnym w formie sprawozdanie o wykonanej pracy;</p> <p>— doskonalili tekst, usuwa stylistyczne pomyłki;</p> <p>— buduje tekst adnotacji o charakterze informacyjnym, zachowując standard formy kompozycyjnej;</p> <p>— wykorzystuje językowe schematy, zachowując styl;</p> <p>— układa i odpowiednio zapisuje bibliografię na zadany temat.</p>
<p>Styl potoczny (4 godz.): sfera zastosowania, funkcja, cechy stylu.</p> <p>Właściwości środków językowych stylu potocznego (fonetyczne, leksyczne, słowotwórcze, morfologiczne).</p> <p>Normy wymowy.</p> <p>Zasadnicze błędy wymowy.</p> <p>Rodzaje prac.</p> <p>Sluchanie: słuchanie i rozumienie tekstów w stylu artystycznym, które zawierają fragmenty w stylu potocznym.</p>	<p>— określa sytuację, cechy stylistyczne fragmentu tekstu;</p> <p>— analizuje intonacyjne bogactwo towarzyszące językowi potocznemu;</p> <p>— wskazuje na charakterystyczne cechy języka potocznego.</p>

1	2
<p>Czytanie. Czytanie i rozumienie (ciche i głośne) tekstów artystycznych, zawierających fragmenty w stylu potocznym.</p> <p>Mówienie: dialog na aktualne społeczne i osobiste tematy.</p> <p>Pismo: dyktando twórcze z elementami redagowania.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — odszukuje w tekście artystycznym fragmenty języka potocznego; — określa ich rolę i celowość użycia przez autora; — zwraca uwagę na charakterystyczne cechy języka potocznego; — rozumie język bohaterów w tekście artystycznym jako środek ich charakterystyki i na tej podstawie robi wnioski o cechach postaci. — rozumie znaczenie pozytywnych cech osób w celu podtrzymania kontaktu komunikacji językowej; — wybiera aktualny temat wspólny z partnerem; — dotrzymuje się norm komunikacji językowej i norm rozmowy w języku literackim. — rozumie treść fragmentu tekstu; — wyłapuje na słuch odstępstwa od normy języka literackiego; — przekazuje treść; poprawia błędy stylistyczne.
<p>Styl literatury pięknej jako specyficzny funkcjonalny styl. (5 godz.) Sfera zastosowania, funkcje, cechy stylu, cechy środków językowych (fonetyczne, leksyczne, słotwórcze, morfologiczne). Rodzaje prac. Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstów artystycznych (900–1000 słów, czas — 9–10 minut).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — określa temat, zasadniczą myśl, informacje podtekstu; — określa cechy stylu tekstów artystycznych i uzasadnia swoje zdanie.

1	2
<p>Czytanie: czytanie i rozumienie (ciche i głośne) tekstów w stylu artystycznym.</p> <p>Mówienie: dialog (wymiana zdań), zawierający repliki z opisami artystycznymi przyrody, miejscowości, wyglądu zewnętrznego, sytuacji.</p> <p>Pismo: twórcze streszczenie tekstu w stylu artystycznym z zakończeniem (wyrażenie swego stosunku do przedstawionych wydarzeń, bohaterów, ich postępowanie).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — wyróżnia informację zawartą w tekście i w podtekście; — określa cechy stylu, objaśnia, dzięki czemu (wykorzystanie środków językowych i treści) zostały one przedstawione; — odnajduje środki tworzące wyrazistość językową i uzasadnia ich użycie; — wykorzystuje tłumaczenie znaczenia leksykalnego wyrazów jako środków przenikania w warstwy znaczeniowe tekstu artystycznego. — analizuje sytuację komunikacji, wybiera aktualny temat, dobiera elementy językowe i treściowe; — wykorzystuje w replikach elementy artystycznego opisu (przyrody, wyglądu zewnętrznego, miejscowości itp.) jako środków odbioru przedmiotu komunikacji; — przekonująco i emocjonalnie przedstawia zasadniczą myśl. — buduje tekst na podstawie podanego maksymalnie zachowując autorskie środki językowe; — wyraża swój stosunek do wydarzeń (postaci, ich postępowaniu) przy pomocy środków językowych stylu artystycznego.
<p>Związki międzyprzedmiotowe: cechy tekstów różnego stylu i gatunku (historia, literatura, kultura, geografia i inne).</p>	
<p>Powtórzenie na końcu roku szkolnego (1 godz.)</p>	

KLASA XI

35 godzin, 1 godzina tygodniowo
(27 — lekcje, 4 — prace kontrolne, 4 — rezerwowe)

Treść tematu	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
1	2
Stylistyka i kultura języka (26 godz.)	
<p>Stylistyka i kultura języka jako odrębne rozdziały językoznawstwa. Znaczenie polskich i zagranicznych uczonych dla rozwoju nauki (ogólne wiadomości).</p> <p>Styl naukowy (7 godz.) i sfera użycia, funkcje, właściwości stylu. Syntaktyczne środki językowe stylu naukowego.</p> <p>Styl właściwy — naukowy i naukowo-popularny.</p> <p>Rodzaje prac.</p> <p>Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstów różnego gatunku stylu naukowego (objętość tekstu 900–1000 słów, czas słuchania 9–10 min).</p> <p>Czytanie: czytanie i rozumienie (na głos i cicho) tekstów naukowych.</p>	<p>— rozumie treść i sens tekstu, określa gatunek tekstu naukowego;</p> <p>— określa główne środki językowe stylu naukowego i jego rodzajów.</p> <p>— czyta i rozumie treść oraz sens tekstu, określa styl i gatunek (podstyl) naukowego tekstu, argumentuje jego funkcję oraz adresatem tekstu;</p> <p>— rozumie zasadnicze właściwości stylistyczne szyku wyrazów, określa ich właściwości i rolę w tekście;</p> <p>— zwraca uwagę na złożone związki wyrazowe;</p> <p>— znajduje charakterystyczne dla naukowego stylu zdania pojedyncze i określa ich funkcję stylistyczną;</p>

1	2
<p>Mówienie: dialog o charakterze integracyjnym.</p> <p>Rozwinięta odpowiedź na lekcji, wykorzystuje różne gatunki stylu naukowego; porównuje je.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — odnajduje konstrukcje składniowe z jednorodnymi członami (ciągami jednorodnych członów) i wyjaśnia ich użycie w tekście; — rozumie, na czym polega rola zdań z wyrazami wtrąconymi (zdaniami) i uzasadnia je w konkretnym tekście; — znajduje zdania ze zwrotami imiesłowowymi, uzasadnia ich użycie, wymienia ich funkcje stylistyczne; — wskazuje na dużą ilość wykorzystywania zdań podrzędnie złożonych i określa ich rolę w tekście naukowym. — orientuje się w sytuacji komunikacji językowej; uwzględnia adresata, sferę komunikacyjną, cel komunikacyjny; — orientuje się w przedmiocie rozmowy i wybiera elementy treściowe potrzebne dla osiągnięcia celu rozmowy; — włada środkami językowymi naukowego stylu i umiejętnie je używa; — wykorzystuje synonimiczne składniowe konstrukcje w celu wprowadzenia cytatów i mowy niezależnej; — wyklada materiał zgodnie z formą kompozycyjną porównania; — wykorzystuje środki językowe i treściowe; charakterystyczne dla naukowo-oświatowego stylu.

1	2
<p>Pismo: Zwięzłe przekazanie tekstu naukowo-popularnego.</p> <p>Stylistyczna analiza tekstu naukowego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — określa znaczeniowe części tekstu; — skraca tekst, dotrzymując się stylu i zachowując objętość informacji; usuwając przykłady oraz detale; — logicznie wykląda treść, nie burząc norm stylu; — analizuje tekst w stylu naukowym zgodnie z planem analizy stylistycznej, przedstawiając znajomość właściwości językowych i pozajęzykowych; — buduje tekst w stylu naukowym w rodzaju analizy stylistycznej; — doskonalą tekst napisany.
<p>Styl publicystyczny. (6 godz.) Sfera użycia, funkcje, cechy stylu. Składniowe środki językowe charakterystyczne dla stylu publicystycznego i ich rola w tekście. Rodzaje stylu publicystycznego: gazetowy, radiowo-telewizyjny, artystyczno-publicystyczny. Zasadnicze normy syntaksyczne i ortograficzne.</p> <p>Rodzaje prac. Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstów w stylu publicystycznym (objętość tekstu — 900–1000 słów, czas słuchania 8–9 minut).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozumie informację słowną i niesłowną, tłumaczy, dlaczego pojawia się informacja podtekstowa; — określa styl, gatunek, stylistyczne właściwości tekstu i argumentuje swoje zdanie; — zwraca uwagę na intonacyjne cechy tekstu i zasadnicze leksyczne i składniowe środki językowe.

1	2
<p>Czytanie: czytanie i rozumienie (głośne i ciche) z elementami analizy stylistycznej tekstów stylu publicystycznego.</p> <p>Mówienie: dialog „okrągły stół” na aktualny moralno-etyczny temat.</p> <p>Pismo: wypracowanie na moralno-etyczny temat w rodzaju reportażu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozumie treść i sens przeczytanego tekstu; — wyróżnia charakterystyczne dla tekstu publicystycznego związki wyrazowe (peryfrazy) i określa ich funkcję oceniającą i ekspresywną; — zwraca uwagę na inwersję i uzasadnia jej rolę w publicystycznym tekście; — wyróżnia różnorodne zdania pod względem intonacji i celu wypowiedzi i określa ich znaczenie w tekście; — wyszukuje pytania retoryczne, wołacze, słowa i zdania wtrącone, słowa <i>tak</i>, <i>nie</i> oraz wykrzykniki i tłumaczy ich użycie; — określa rolę zdań pojedynczych; — znajduje konstrukcje za jednorodnymi członami i określa ich rolę w tekście; — uzasadnia autorski wybór określonych składniowych konstrukcji. <ul style="list-style-type: none"> — wybiera aktualny temat i uzasadnia jego aktualność; — dobiera ciekawy i przekonujący materiał w celu informacji w czasie dialogu; — wykorzystuje charakterystyczny dla dialogu środki językowe; — prowadzi dialog, kierując się etykietą językową. <ul style="list-style-type: none"> — orientuje się w aktualnej tematyce; — wykorzystuje w wypracowaniu materiał zebrany w różny sposób; — buduje tekst zgodnie z kompozycją reportażu;

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> — umiejętnie wykorzystuje środki językowe stylu publicystycznego; — doskonali napisany tekst.
<p>Urzędowo-kancelaryjny styl (4 godz.): sfera użycia, funkcje, cechy stylu, właściwości języka (składniowe). Gatunki urzędowo-kancelaryjnego stylu: ustawodawczy, kancelaryjny, prawniczy, dyplomatyczny. Zasadnicze normy stylu i omyłki wynikające z powodu ich nie przestrzegania. Składniowe i ortograficzne normy.</p> <p>Rodzaje prac. Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstów w stylu urzędowo-kancelaryjnym.</p> <p>Czytanie: czytanie i rozumienie (głośne i ciche) tekstów różnego gatunków stylu urzędowo-kancelaryjnego.</p> <p>Mówienie: rozwinięta wypowiedź w rodzaju analizy stylistycznej tekstu stylu urzędowo-kancelaryjnego.</p> <p>Wystąpienie na zebraniu z użyciem stylu urzędowo-kancelaryjnego.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozumie treść tekstu; — określa styl, gatunek, cechy stylistyczne, właściwości językowe; — wymienia zasadnicze właściwości stylu: leksyczne, morfologiczne, składniowe. — określa styl i jego gatunek, argumentuje swoje zdanie; — uzasadnia dużą ilość złożonych związków wyrazów zdań z szeregiem jednorodnych członów. — buduje tekst zgodnie z planem analizy stylistycznej; — znajduje odchylenie od norm stylu urzędowo-kancelaryjnego, poprawia pomyłki. — wybiera aktualną dla audytorium informację, dobiera odpowiednie środki językowe;

1	2
<p>Pismo: przepisywanie z elementami redagowania.</p> <p>Oficjalny list (np. do komisji rekrutacyjnej na uniwersyteckie studia).</p>	<ul style="list-style-type: none"> — krótko i dostępnie przekazuje informację z użyciem konkretnych faktów, wniosków i proporcji. — znajduje odchylenia od norm stylistycznych, poprawia je; — prawidłowo wybiera rodzaj tekstu; — zapisuje zgodnie z normami listu oficjalnego początek (miejsce, data, oficjalny adresat) oraz końcówkę; — krótko i dokładnie przekazuje treść, wykorzystując środki językowe stylu urzędowo-kancelaryjnego; — doskonalą tekst.
<p>Styl potoczny (3 godz.): sfera, funkcje, cechy stylu, właściwości językowe (składniowe).</p> <p>Rodzaje prac. Słuchanie: słuchanie i rozumienie tekstu w stylu artystycznym, zawierającym fragmenty w stylu potocznym (1000–1100 słów, czas trwania 9–10 min).</p> <p>Czytanie: czytanie i rozumienie tekstów artystycznych, zawierających fragmenty w stylu potocznym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozumie informację w podtekście, wyraża zasadniczą myśl; — określa w tekście fragmenty w stylu potocznym, uzasadnia swoje zdanie; — zwraca uwagę na bogactwo intonacyjne tekstu, obecność emocjonalno-ekspresywnej intonacji, przyspieszone tempo wypowiedzi. — czyta i rozumie treść i sens tekstu; — określa styl, uzasadnia swoje zdanie, wymienia składniowe właściwości stylu potocznego: uzasadnia ich użycie.

1	2
<p>Pisanie: przepisywanie tekstu z elementami redagowania.</p>	<p>— znajduje odchylenie od norm stylistycznych, określa rodzaj pomyłek, poprawia je.</p>
<p>Styl artystyczny (6 godz.): sfera użycia, funkcje, cechy stylistyczne, właściwości językowe (składniowe). Gatunki stylu artystycznego: poetycki, prozaiczny. Składniowe i ortograficzne normy. Rodzaje prac. Sluchanie: słuchanie i rozumienie tekstów w stylu artystycznym (i poetyckim). (Proza — objętość tekstu 1000–1100 słów, czas — 9–10 min).</p> <p>Czytanie: czytanie głośne tekstów artystycznych (prozaicznych i poetyckich), recytowanie pamięciowe.</p> <p>Mówienie: ustne wypracowanie-opowiadanie z elementami artystycznego opisu przyrody, wyglądu zewnętrznego, otoczenia, miejscowości.</p> <p>Językowa analiza niewielkiego tekstu poetyckiego.</p>	<p>— określa styl, argumentuje swoje zdanie; — nazywa środki syntaksyczne, tworzące wyrazistość tekstu.</p> <p>— wyraziście czyta tekst, za pomocą intonacji przekazując intencje autora; — określa rolę jednostek składniowych podsycających wyrazistość tekstu.</p> <p>— buduje tekst, wykorzystuje elementy opisu przyrody jako środka przekazu nastroju bohatera, opisu wnętrza jako środka charakterystyki (gust, przyzwyczajenie), opisu wyglądu zewnętrznego, które podkreśla świat duchowy bohatera; — wykorzystuje składniowe środki wyrazistości; — w sposób różnorodny rozwija treść.</p> <p>— odtwarza genezę powstania wiersza; — określa główny motyw utworu;</p>

1	2
<p>Pismo: streszczenie tekstu artystycznego z zadaniem twórczym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — uzasadnia wybór środków językowych, służących do przekazania treści, wykorzystując elementy analizy językowej: tłumaczenie znaczenia słów, komentarze. — buduje streszczenie na podstawie podanego tekstu, uzupełniając je fragmentami w stylu artystycznym; — zachowuje właściwości wyrazistości językowej tekstu autorskiego, przedstawia temat i główną myśl; — doskonalili napisany tekst.
<p>Związki międzyprzedmiotowe: właściwości tekstów w różnym stylu (historia, literatura, geografia itp.).</p>	
<p>Powtórzenie na końcu roku szkolnego (1 godz.)</p>	

KLASA XII

52,5 lekcje, 1,5 godziny tygodniowo
(40 lekcje, 6 — prace kontrolne, 6,5 — rezerwowe)

Treść tematu	Państwowe wymagania dotyczące poziomu ogólnokształcącego przygotowania ucznia
1	2
I. Uogólnienie i systematyzacja materiału (9 godz.)	
Główne elementy języka, ich rola w ustnej i pisemnej komunikacji ludzi.	<ul style="list-style-type: none"> — rozróżnia główne elementy języka, określa ich rolę w ustnej i pisemnej komunikacji; — wykorzystuje odpowiednio elementy języka w komunikacji ustnej i pisemnej.
Zasadnicze rodzaje językowych funkcji (słuchanie, czytanie, mówienie, pisanie); ich rola w formowaniu osobowości.	<ul style="list-style-type: none"> — rozróżnia rodzaje języka, określa ich rolę w formowaniu osobowości ucznia; — wykorzystuje różne funkcje języka w nauczaniu.
Stylistyka i kultura języka. Zasadnicze wymagania w stosunku do języka. Język literacki i jego normatywy. Trudności w ortografii i punktuacji.	<ul style="list-style-type: none"> — rozróżnia style języka oraz ich funkcje; — rozumie związek stylistyki i kultury języka; — poznaje fonetyczne, leksyczne (leksykalne), słowotwórcze, gramatyczne, ortograficzne i punktuacyjne zasady języka literackiego; — przestrzega normy języka literackiego w ustnych i pisemnych wypowiedziach.
II. Retoryka (30 godz.)	
Retoryka jako nauka i jako sztuka słowa (1 godz.)	<ul style="list-style-type: none"> — rozumie cele i zadania retoryki jako nauki o krasomówstwie, o jej możliwości przekonywania i wpływie na słuchaczy.

1	2
<p>Z historii sztuki retorycznej w starożytnej Grecji i w Rzymie. Sztuka oratorska w Polsce. Rozwój sztuki oratorskiej w XX–XXI w. (1 godz.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> — analizuje sztukę oratorską starożytnej Grecji i Rzymu, wyjaśnia przekonanie mównych dotyczące retoryki; — potrafi określić właściwości sztuki oratorskiej w starożytnej Grecji, Rzymie, w średniowiecznej Polsce oraz w dawnej Ukrainie.
<p>Rodzaje, gatunki języka oratorskiego. Ich właściwości strukturalne (ogólne pojęcie). Ogólne zasady, formy i rodzaje wystąpień publicznych. Publiczny język monologiczny i dialogiczny. Tekst i jego specyfika jako utworu retorycznego (8 godz.)</p> <p>Rodzaje prac. Słuchanie: sluchanie i rozumienie publicznych przemówień znanych mówców Polski i Ukrainy.</p> <p>Czytanie: czytanie i rozumienie (ciche i głośne), analiza tekstów publicznych przemówień.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozróżnia rodzaje i gatunki języka oratorskiego, określa jego cechy strukturalne; — rozumie ogólne zasady oratorstwa, rozróżnia rodzaje i gatunki przemówień publicznych; — rozróżnia publiczny monolog i publiczny dialog; — określa specyfikę tekstu oratorskiego; — dobiera mikroteksty różnego stylu, określa ich kompozycje, formę, gatunek, temat, główną myśl, postać nadawcy i odbiorcy, wskazuje na cechy leksyczne, morfologiczne i składniowe środków językowych, określa znaczenie podtekstu, stosunek autora do omawianego problemu. — rozpoznaje styl, gatunek, formę publicznego przemówienia (monolog — dialog); — określa adresata przemówienia, temat, cel przemówienia; — wskazuje na właściwości budowy wysłuchanego tekstu. — rozpoznaje typ, styl, gatunek i formę przemówienia; — wyróżnia główną i drugorzędą informację; — analizuje strukturę tekstu pub-

1	2
<p>Czytanie, rozumienie, analiza tekstów — wzorców publicznych dialogów.</p> <p>Mówienie: spontaniczny publiczny dialog.</p> <p>Pismo: tezy i konspekt usłyszanego naukowo-popularnego tekstu.</p>	<p>licznego przemówienia (właściwości wstępu i zakończenia), środki (w tym i językowe), wykorzystane dla osiągnięcia celu przemówienia;</p> <ul style="list-style-type: none"> — wyjaśnia znaczenie podtekstu i stosunku autora do przedstawionego problemu; — określa typ, styl, gatunek i formę przemówienia; — określa sytuację komunikacji, temat, analizuje środki użyte przez uczestników dialogu w celu argumentacji swego zdania (porównanie, przykłady z życia, informacje z różnych źródeł, niewerbalne środki komunikacji). — określa sytuację i temat rozmowy, orientuje się w sytuacji rozmowy; — prowadzi spontaniczny dialog, uwzględniając etykietę rozmowy. — określa sytuacji komunikacji i temat tekstu; — śledzi tok myśli mówiącego; — zapamiętuje informację odebraną drogą słuchową; — szybko uświadamia sobie zasadnicze myśli, zapisuje je w formie tez, konspektu w trakcie słuchania; — doskonali swą wypowiedź (napisaną).
<p>Przygotowanie mowy i przemówienia. (10 godz.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> — określa cel, styl, gatunek, temat wystąpienia publicznego; — określa adresata i typ słuchaczy; — układa bibliografię; — układa plan, dobiera odpowiedni materiał, pracuje z różnymi źródłami, słownikami, informatorami; — obmyśla kompozycję przemówienia;

1	2
<p>Rodzaje prac.</p> <p>Słuchanie: słuchanie, rozumienie i analiza publicznych przemówień (z wykorzystaniem audiowizualnych środków informacji).</p> <p>Czytanie: ciche i głośne czytanie, rozumienie, analiza tekstów przemówień w stylu naukowym i publicystycznym.</p> <p>Mówienie: streszczenie tekstu o charakterze narracyjnym w stylu publicystycznym z twórczym zadaniem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — buduje tekst, wykorzystuje środki językowe potrzebne do budowy dowodów. — rozumie temat, cel, treść publicznego wystąpienia; — określa środki nawiązania kontaktu z audytorium; — analizuje strukturę wystąpienia: czy dobrze wybrano wstęp i zakończenie, czy jest logicznie zbudowane, czy podano odpowiednie argumenty, czy adresat uwzględniony, czy sformułowana jest zasadnicza myśl, użyta odpowiednia informacja, pauzy, czy przemówienie odpowiada wszystkim wymaganiom kultury języka. — cicho czyta tekst, określa jego styl, formę, zwraca uwagę na kompozycję i środki językowe oraz ich znaczenie w celu rozwinięcia tematu i głównej myśli; — wyróżnia w tekście wyrazy-klucze; — prowadzi tematyczne notatki w celu przygotowania wystąpienia; — przygotowuje wyraziste czytanie tekstu, zwraca uwagę na intonację, pauzy, tempo mówienia; — wyraziście czyta tekst publicznego wystąpienia, dotrzymując się norm literackiego języka, uwzględnia intonację. — określa styl, formę, adresata, temat i zasadniczą myśl tekstu; — układa plan szczegółowy tekstu; — analizuje autorskie środki językowe;

1	2
<p data-bbox="162 343 543 375">Dialog-pogadanka („okrągły stół”).</p> <p data-bbox="162 614 565 702">Budowa przygotowanego przemówienia na dany temat i wygłoszenie jego fragmentów.</p> <p data-bbox="162 1085 565 1204">Pismo: układanie referatu na podany temat z wykorzystaniem materiałów z różnorodnych źródeł.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="588 199 985 287">— przekazuje tekst, zachowując styl, kompozycję autora oraz środki wyrazistości; <li data-bbox="588 287 985 343">— wypowiada swój stosunek do danego problemu; <li data-bbox="588 343 985 486">— zapoznaje się z informacją na temat „okrągłego stołu”, wykorzystuje różnorodne źródła: książki, gazety, czasopisma, audiowizualne środki informacji; <li data-bbox="588 486 985 518">— systematyzuje zebrany materiał; <li data-bbox="588 518 985 606">— bierze udział w dialogu-pogadance, uwzględniając reguły publicznego dialogu; <li data-bbox="588 606 985 694">— określa sytuację i potrzebę wygłoszenie przemówienia, jego styl i formę; <li data-bbox="588 694 985 813">— formułuje zasadniczą myśl, dobiera leksyko-morfologiczne i składniowe środki, przemyśla kompozycję i układa plan; <li data-bbox="588 813 985 869">— buduje publiczne przemówienie zgodnie z planem; <li data-bbox="588 869 985 957">— próbuje przemówienie, pamiętając o wymaganiach dotyczących przemówienia i osoby mówcy; <li data-bbox="588 957 985 1077">— wygłasza część przemówienia przed klasą, koryguje swoje zachowanie, biorąc pod uwagę reakcję słuchaczy. <li data-bbox="588 1109 985 1197">— orientuje się w sytuacji komunikacji, określa zasadniczą myśl referatu; <li data-bbox="588 1197 985 1284">— wykorzystuje różne źródła i formy notowania informacji: plan, tezy, tematyczne notatki, konspekt; <li data-bbox="588 1284 985 1372">— buduje referat uwzględniając wymagania dotyczące publicznego wystąpienia; <li data-bbox="588 1372 985 1404">— doskonali referat.

1	2
<p>Wystąpienie publiczne. Osobowość i etyka mówcy. Kontakt ze słuchaczami. Rodzaj słuchaczy. Środki podtrzymania uwagi słuchaczy. (10 godz.)</p> <p>Rodzaje prac. Śluchanie: śluchanie i rozumienie tekstów publicznych wystąpień (z wykorzystaniem środków audiowizualnych).</p> <p>Czytanie: głośne czytanie, rozumienie i analiza referatów, przemówień, utworów artystycznych (w tym tekstów pamięciowych).</p> <p>Ciche czytanie tekstów, rozumienie i ich analiza.</p> <p>Mówienie: recenzja na wystąpienie.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozumie specyfikę wystąpienia publicznego; — zdaje sobie sprawę z wymagań dotyczących mówcy; — nawiązuje kontakt komunikacyjny ze słuchaczami; — określa rodzaj słuchaczy; — umie podtrzymać uwagę słuchaczy. — rozumie treść przemówienia; — wyróżnia zasadniczą informację; — zauważa i charakteryzuje środki językowe i sposoby utrzymania uwagi słuchaczy. — określa temat, zasadniczą myśl, pozycję autora; — analizuje tekst, określa jego stylistyczne, leksyko-morfologiczne i składniowe właściwości; — wyraźnie czyta tekst (oraz recytuje na pamięć), dotrzymując się odpowiedniej intonacji odpowiadającej intencji autora; — określa styl i gatunek tekstu, jego temat i zasadniczą myśl; — zwraca uwagę na elementy różnego stylu w artystycznych i publicystycznych wystąpieniach; — odnajduje autorskie dygresje i określa ich znaczenie w tekście. — określa cel, styl, temat, kompozycję adresata przemówienia; — ocenia przemówienie (osoba mówcy, jego zachowanie, głos,

1	2
<p>Dialog na temat dyskusyjny.</p> <p>Publiczne wystąpienie: prezentacja książki, pracy kolegi w stylu publicystycznym.</p> <p>Wystąpienie z przygotowanym referatem.</p>	<p>tempo, wykorzystanie niewerbalnych środków komunikowania się ze słuchaczami, treść wystąpienia, sposoby rozwinięcia tematu, kontakt ze słuchaczami, utrzymanie ich uwagi, środki wyrazistości, sposoby argumentacji, kultura językowa);</p> <ul style="list-style-type: none"> — określa sytuację rozmowy i adresata; — określa sporny problem; — dobiera środki językowe odpowiednio do stylu wystąpienia; — argumentuje swoje zdanie; — prowadzi dialog-dyskusję z różnymi kategoriami współmówców, dotrzymując się etykiety językowej; — określa przedmiot i temat prezentacji; — dobiera treściwe i ciekawe fakty; — buduje wystąpienie zgodnie z wymaganiami kompozycji; — nawiązuje komunikatywny kontakt ze słuchaczami, w trakcie wystąpienia koryguje swój język w trakcie prezentacji; — dotrzymuje się zasad i właściwości dotyczących przemówienia; — nawiązuje kontakt z audytorium, wykorzystuje sposoby aktywizacji uwagi słuchaczy; — przekonująco przedstawia swoje zdanie; — racjonalnie wykorzystuje czas przeznaczony na referat.

1	2
<p>Pismo: układanie artykułu do gazety na społeczny lub moralno-etyczny temat w stylu publicystycznego przemówienia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — rozumie różnicę między artykułem a notatką do gazety; — określa temat i główną myśl; — dobiera materiał faktyczny, środki językowe odpowiadające stylowi przemówienia; — buduje plan artykułu, systematyzuje zebrany materiał odpowiednio do planu; — buduje artykuł, porównując i uogólniając fakty, proponuje swoje rozwiązanie danego problemu, argumentuje swoje opinie, wykorzystuje barwną leksykę i różnorodne konstrukcje składniowe; — doskonali tekst.
<p>Związki międzyprzedmiotowe: właściwości tekstów różnego stylu, gatunku (historia, literatura, geografia itp.), przygotowanie wystąpienia-odpowiedzi na lekcjach (historia, geografia, literatura i in.), etyka językowa.</p>	
<p>Powtórzenie na końcu roku szkolnego (1 godz.)</p>	

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти

МОВИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Критерії оцінювання розроблено для загальноосвітніх навчальних закладів з польською мовою навчання.

Оцінювання результатів навчання мови здійснюється на основі функціонального підходу до шкільного мовного курсу, який передусім має забезпечити учням:

- уміння ефективно користуватися мовою як засобом пізнання, комунікації;
- високу мовну культуру особистості;
- сприяти формуванню громадянської позиції, національної самосвідомості.

У навчанні мови пріоритетним є розвиток навичок мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письма. Робота над теорією мови, над формуванням знань про мову підпорядковується інтересам розвитку практичних мовних (вимовних, лексичних, граматичних) умінь і навичок, що є основою розвитку мовлення. Тому оцінювання стосується всіх видів мовленнєвої діяльності: слухання, читання, говоріння, письма.

Практична мовленнєва орієнтація шкільного курсу мови та оцінювання результатів навчання особливо актуальні з огляду на необхідність розвивати творчі здібності, ініціативність, пізнавальну самостійність школярів, їх уміння працювати з інформацією, критично оцінювати її, застосовувати для вирішення життєвих проблем. В оцінюванні результатів навчання мови слід враховувати, що мова є не лише предметом вивчення, а й засобом навчання інших предметів. Це підвищує вимоги до рівня сформованості мовленнєвих навичок школярів.

Об'єктами регулярної перевірки та оцінювання є:

- мовленнєві вміння та навички із чотирьох видів мовленнєвої діяльності;
- знання про мову, мовні вміння та навички;
- орфографічні та пунктуаційні навички.

Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів розрізняються за такими показниками:

- обсяг матеріалу, що пропонується для слухання, читання, переказу, письма під диктовку (або списування);
- перелік та характер перевірних робіт у тому чи іншому класі;
- параметри, за якими оцінюється робота (оцінювання змісту та/чи мовного оформлення творчої письмової роботи; визначення кількісних показників на той чи інший бал).

Пропоновані в цьому документі критерії оцінювання мають бути конкретизовані щодо кожної окремої мови з урахуванням її специфіки.

Оцінювання навичок мовленнєвої діяльності

I. Аудіювання

(слухання, розуміння прослуханого)

1. *Перевіряються вміння сприймати на слух незнайомий текст і розуміти з одного прослуховування:*

- фактичний зміст;
- причинно-наслідкові зв'язки;

- основну думку висловлювання;
- виразально-зображальні засоби прослуханого твору.

Перевірка аудіативних умінь здійснюється фронтально. Вчитель читає учням незнайомий текст один раз.

Після прослуховування учням пропонується серія запитань. Школярі повинні мовчки вислухати кожне запитання, варіанти відповідей на нього, вибрати один із варіантів і записати лише його номер поряд із номером запитання.

Кількість запитань та варіантів відповідей до них визначається за табл. 1.

Таблиця 1

<i>Класи</i>	<i>Кількість запитань та варіантів відповідей до них</i>
5–6-й	6 запитань із трьома варіантами відповідей
7–9-й	12 запитань із трьома варіантами відповідей
10–12-й	12 запитань із чотирма варіантами відповідей

Запитання мають стосуватися фактичного змісту тексту, причинно-наслідкових зв'язків, його головної думки, окремих мовних особливостей (переносне значення слова, образні вирази тощо).

2. *Матеріал для контрольного завдання: зв'язне висловлювання* (текст добирається відповідно до вимог програми для кожного класу).

Обсяг тексту (кількість слів) і відповідно тривалість звучання (хв) орієнтовно визначаються за табл. 2.

Таблиця 2

<i>Клас</i>	<i>Обсяг та час звучання текстів</i>			
	<i>художнього стилю</i>		<i>інших стилів</i>	
5-й	400–500 слів	4–5 хв	300–400 слів	3–4 хв
6-й	500–600	5–6	400–500	4–5
7-й	600–700	6–7	500–600	5–6
8-й	700–800	7–8	600–700	6–7
9-й	800–900	8–9	700–800	7–8
10-й	900–1000	9–10	800–900	8–9
11-й	1000–1100	10–11	900–1000	9–10
12-й	1100–1200	11–12	1000–1100	10–11

3. *Одиниця контролю* — відповіді учнів на запитання за прослуханим текстом, одержані в результаті виконання тестових завдань.

4. *Оцінювання*.

У 5–6 класах правильна відповідь на кожне із 6 запитань оцінюється 2 балами; у 7–12 класах кожне з 12 запитань оцінюється 1 балом.

Оцінювання здійснюється, виходячи з того, що за цей вид діяльності учень може одержати від 1 бала (за сумлінну роботу, яка ще не дала задовільного результату) до 12 балів (за бездоганно виконану роботу). В тому разі, коли учень з певних причин не виконав завдання, він мусить пройти відповідну перевірку додатково, щоб одержати той чи інший бал.

II. Говоріння і письмо

(діалогічне та монологічне висловлювання)

При перевірці утворених учнями висловлювань (діалогів, усних/письмових переказів та творів) враховується ступінь самостійності роботи і міра допомоги вчителя.

Усне діалогічне мовлення

Усне діалогічне мовлення перевіряється в 5–9 класах.

1. *Перевіряються вміння:*

- виявляти певний рівень обізнаності з теми, що обговорюється; дотримуватися теми спілкування;
- складати, розігрувати діалог відповідно до запропонованої мовленнєвої ситуації та мети спілкування;
- знати й використовувати репліки для стимулювання, підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету;
- вміти аргументувати висловлені тези з метою бути зрозумілим, переконливим співрозмовником; розуміти можливість різних поглядів на ту саму проблему;
- дотримуватися правил спілкування (не перебивати співрозмовника, заохочувати його висловити власну думку, зацікавлено й доброзичливо вислуховувати, вміти висловити незгоду з позицією іншого так, щоб не образити його, тощо);
- дотримуватися норм літературної мови.

Перевірка сформованості діалогічного мовлення здійснюється таким чином: учитель пропонує двом учням протягом 3–5 хв обдумати, підготувати діалог і розіграти його перед класом. Оцінка ставиться кожному з учнів.

2. *Матеріал для контрольного завдання* залежить від підготовки учнів та ступеня передбачуваної самостійності під час виконання завдання: від даного (передбачається повтор з невеликим доповненням) до загального формулювання теми (передбачається самостійне визначення змісту діалогу, його мовного оформлення).

3. *Одиниця контролю* — діалог, складений двома учнями.

Обсяг діалогу орієнтовно визначається за табл. 3, у якій подається мінімальна кількість реплік для двох учнів.

Таблиця 3

Класи	Кількість реплік
5-й	6–7
6-й	7–8
7-й	8–10
8-й	10–12
9-й	12–14

4. Оцінювання.

Діалогічне мовлення оцінюють за такими критеріями:

початковий рівень — 1, 2, 3 бали одержують учні, які зуміли повторити запропонований матеріал і додати до нього 1–2 репліки (на кожного з учасників діалогу);

середній рівень — 4, 5, 6 балів одержують учні, які, спираючись на певну кількість допоміжних матеріалів, що не являють собою закінчених фрагментів діалогу, склали — хоч і не дуже вправно — діалог; при цьому припустилися відхилень від теми, окремі репліки співроз-

мовника залишилися без відповідей, не склали вступної та підсумкової реплік; припустилися значної кількості помилок у мовному оформленні реплік;

достатній рівень — 7, 8, 9 балів одержують учні, які самостійно, в цілому вправно склали діалог; продемонстрували належну культуру спілкування; висловили, але недостатньо обґрунтували свої погляди на предмет, що обговорюється; в окремих випадках використовували репліки, зміст яких не був тісно пов'язаний зі змістом висловлювання співрозмовника; припустилися помилок у структурі діалогу (відсутні вступна та/чи підсумкова репліки) та мовному оформленні реплік;

високий рівень — 10, 11, 12 балів одержують учні, які самостійно склали діалог; продемонстрували високу культуру спілкування, вміння уважно й доброзичливо слухати співрозмовника, стисло формулювати свою думку, даючи можливість висловитися партнеру по діалогу; представили не лише свою думку, а й змогли зіставити різні погляди на той самий предмет, навести аргументи „за” і „проти” в їх обговоренні; побудувати діалог, структура, мовне оформлення якого відповідають нормам.

Бали у межах кожного рівня диференціюються залежно від змістового наповнення діалогу, якості його мовного оформлення, додержання правил спілкування.

Оцінка за діалог залежить не лише від його змісту, але й від якості мовного оформлення, яке оцінюють орієнтовно, спираючись на досвід учителя і не підраховуючи помилок (зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

Монологічне мовлення.

Усний/письмовий переказ, усний/письмовий твір

1. Перевіряються вміння:

- виявляти певний рівень обізнаності з теми висловлювання;
- будувати висловлювання певного обсягу, добираючи та впорядковуючи необхідний для реалізації задуму матеріал; відтворювати інформацію докладно, стисло, вибірково;
- викладати матеріал логічно, послідовно, враховуючи співвідношення основної та другорядної інформації; дотримуватися теми висловлювання;
- підпорядковувати виклад головній думці;

- враховувати ситуацію спілкування та адресата мовлення;
- виявляти своє ставлення до предмета висловлювання, розуміти можливість різних тлумачень тієї самої проблеми, оцінити аргументи на їх доказ, сформулювати своє бачення проблеми;
- використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання, дотримуючись норм літературної мови, вдало користуючись лексичним, граматичним багатством мови.

Усний переказ та твір перевіряються протягом року навчання.

Письмові перекази і твори як перевірні види роботи по класах здійснюються наступним чином:

Класи	Переказ	Твір
5-й	+	–
6-й	+	–
7-й	+	+
8-й	+	+
9-й	+	+
10-й	+	+
11-й	+	+
12-й	+	+

Перевірка вміння **усно** переказувати чи створювати текст здійснюється індивідуально: учитель пропонує певне завдання (переказати зміст матеріалу докладно, стисло, вибірково; самостійно створити висловлювання на відповідну тему) і дає учневі час на підготовку.

Перевірка вміння **письмово** переказувати чи створювати текст здійснюється фронтально: учням пропонується переказати прочитаний учителем (за традиційною методикою) текст чи інший матеріал для переказу або самостійно написати твір.

2. *Матеріал для контрольного завдання.*

А. Переказ

Матеріалом для переказу (усного/письмового) можуть бути: текст, що читається вчителем, або попередньо опрацьований текст; самостійно прочитаний матеріал із газети, журналу, епізод кінофільму чи телепередачі, розповідь іншої людини про певні події, народні звичаї тощо.

У тому випадку, коли матеріал читається безпосередньо перед контрольною роботою, обсяг тексту (кількість слів) орієнтовно визначається за табл. 4.

Обсяг тексту для стислого чи вибіркового переказу має бути у 1,5–2 рази більшим за обсяг тексту для докладного переказу.

Якщо для контрольної роботи використовуються інші джерела, то матеріал добирається так, щоб обсяг переказу міг бути у межах пропонуваніх для певного класу норм.

Таблиця 4

Клас	Кількість слів
5-й	90–120
6-й	120–150
7-й	150–180
8-й	180–210
9-й	210–240
10-й	240–290
11-й	290–340
12-й	340–390

Таблиця 5

Клас	Кількість сторінок
5-й	0,75–1,0
6-й	1,00–1,25
7-й	1,25–1,5
8-й	1,5–1,75
9-й	1,75–2,0
10-й	2,0–2,25
11-й	2,25–2,5
12-й	2,5–3,0

Б. Твір

Матеріалом для твору (усного/письмового) можуть бути: тема, сформульована на основі попередньо обговореної проблеми, життєвої ситуації, прочитаного та проаналізованого художнього твору, а також пропонувані для окремих учнів допоміжні матеріали.

3. *Одиниця контролю* — усні/письмові висловлювання учнів.

Час звучання усного переказу/твору — 3–5 хв.

Обсяг письмового переказу/твору (кількість сторінок), складеного учнем, орієнтовно визначається за табл. 5.

4. *Оцінювання*.

У монологічному висловлюванні передусім оцінюють його зміст.

За усне висловлювання (переказ, твір) ставлять одну оцінку — за зміст, враховуючи при

цьому якість мовного оформлення, зокрема відповідність орфоепічним, лексичним та граматичним нормам, правильність інтонування речень, стилістичну доречність використання мовних засобів. Це здійснюється орієнтовно, на основі досвіду вчителя, без підрахування помилок, зважаючи на технічні труднощі фіксації в усному мовленні помилок різних типів.

За письмове висловлювання ставлять також одну оцінку. Оцінюють зміст і форму (мовне оформлення).

У тому разі, коли оцінюється як зміст, так і мовне оформлення, оцінка є середнім показником набраних балів за зміст та мовне оформлення роботи. Наприклад, якщо учень за зміст письмової роботи одержав 12 балів, а за її мовне оформлення — 8, то підсумковою оцінкою за цей вид діяльності має бути 10 балів. Якщо загальна сума балів не ділиться без залишку, то підсумковим балом є ціле число, що є більшим із двох чисел. Наприклад, якщо за зміст письмової роботи виставлено 9 балів, а за мовне оформлення — 6, то підсумковим буде не 7,5 бала, а 8.

Коли оцінка виставляється лише за зміст письмової роботи, то помилки в мовному оформленні виправляються, але не враховуються при виведенні підсумкового бала. Вчитель аналізує ці помилки і використовує їх під час проведення подальших тренувальних робіт.

Оцінювання усного/письмового переказу, а також усного/письмового твору відбувається за такими критеріями:

початковий рівень — 1, 2, 3 бали одержують учні, які, спираючись на значну кількість запропонованих учителем допоміжних матеріалів, будують лише окремі речення або переказують окремі фрагменти змісту, що не становлять зв'язного тексту; припускаються значної кількості помилок у мовному оформленні;

середній рівень — 4, 5, 6 балів одержують учні, які, спираючись на допоміжні матеріали, будують текст, який відзначається певною зв'язністю, але збідненим змістом, непропорційністю частин, недостатньо вправним слововживанням, наявністю помилок у мовному оформленні;

достатній рівень — 7, 8, 9 балів одержують учні, які без опори на допоміжні матеріали досить вправно будують текст, але припускаються окремих відхилень від теми, певних недоліків у структурі висловлювання, у співвідношенні основної та другорядної інформації; переказуючи, вони виявляють розуміння авторської позиції, але не коментують її; будуючи твір, висловлюють, але недостатньо аргументують свій погляд на предмет мовлення; припускаються окремих помилок у мовному оформленні;

високий рівень — 10, 11, 12 балів одержують учні, які вправно будують текст; висловлюють і аргументують свою думку; вміють зіставити різні погляди на той самий предмет, оцінити аргументи на їх доведення, обрати один із них; окрім того, вміють пристосувати висловлювання до особливостей тієї чи іншої мовленнєвої ситуації, комунікативного завдання; припускаються окремих помилок у мовному оформленні.

Бали у межах кожного рівня диференціюються залежно від змістового наповнення усного/письмового висловлювання, комунікативної спрямованості, якості його мовного оформлення.

При оцінюванні грамотності письмових переказів та творів ураховуються:

- помилки, що порушують лексичні та граматичні (морфологічні й синтаксичні) норми;
- помилки, що порушують стилістичну єдність тексту;
- орфографічні та пунктуаційні помилки.

Критерії оцінювання грамотності творчих письмових робіт представлені у табл. 6.

Таблиця 6

Бали	Кількість помилок	
	орфографічних, пунктуаційних	лексичних, морфологічних, синтаксичних, стилістичних
1	17–18 і більше	
2	15–16	9–10
3	13–14	
4	11–12	
5	9–10	7–8
6	7–8	
7	5–6	
8	3–4	5–6
9	1 + 1 (негруба) – 2	
10	1	3
11	1	2
12	(негруба)	1

Результати перевірки в учнівській роботі можуть бути позначені так: 8/6, де спочатку вказано кількість орфографічних та пунктуаційних помилок — 8 (наприклад, чотири орфографічні та чотири пунктуаційні), що відповідає балові 6; далі вказується кількість лексичних, граматичних та стилістичних помилок — 6 (наприклад, дві лексичні, дві морфологічні, одна синтаксична, одна стилістична), що відповідає балам 7, 8, 9.

Загальну оцінку за мовне оформлення виводять так: до бала за орфографію та пунктуацію (в нашому прикладі — 6) додають вищий із трьох балів, яких заслуговує робота з такою кількістю лексичних, граматичних та стилістичних помилок (у нашому прикладі — 7).

Разом: $6 + 7 = 13$.

Ділимо суму на 2 (відповідно до двох категорій помилок) і одержуємо бал за мовне оформлення (у нашому прикладі — 6). У тому разі, коли число не ділиться на 3 без залишку, беремо більше з двох чисел. Наприклад: поділивши 13 на 2, ставимо бал 7.

В окремих випадках може бути таке, що в учнівській роботі є велика кількість орфографічних та пунктуаційних помилок, але майже немає лексичних, граматичних та стилістичних.

У такому разі загальна (висока) оцінка за грамотність знижується на два бали. Наприклад, якщо в роботі є 18 орфографічних та пунктуаційних, одна лексична чи граматична, одна стилістична помилки, то загальна оцінка буде 8, але ми знижуємо її до 6 балів.

Якщо ж у роботі майже немає орфографічних та пунктуаційних помилок, але дуже багато помилок інших видів, то загальна (низька) оцінка за грамотність підвищується на два бали. Наприклад, якщо в роботі немає орфографічних та пунктуаційних помилок, але є вісім лексичних чи граматичних, чотири стилістичні помилки, то загальна оцінка буде 6, але ми підвищуємо її до 8.

III. Читання

Читання вголос

Контрольна перевірка читання вголос здійснюється у 5–9 класах у такий спосіб.

1. *Перевіряється* вміння читати із достатньою швидкістю, плавно, з гарною дикцією, відповідно до орфоепічних та інтонаційних норм, пристосовуючи темп, тембр, гучність читання до змісту, стилю тексту, авторського задуму й особливостей тих, хто слухає (ступінь підготовки, зацікавленість даною темою тощо).

Перевірка вміння читати вголос здійснюється індивідуально: вчитель дає учневі текст, опрацьований на попередніх уроках, деякий час на підготовку і пропонує прочитати цей текст перед класом.

2. *Матеріал для контрольного завдання*: знайомий учневі текст, дібраний відповідно до вимог програми для кожного класу; текст добирається так, щоб час його озвучення окремим учнем з нормативною швидкістю дорівнював 1–2 хв (для читання слід пропонувати невеликі тексти, відносно завершені уривки творів або порівняно великий текст, розділений на частини, які читаються кількома учнями послідовно).

3. *Одиниця контролю* — озвучений учнем текст. Швидкість читання у звичайному для усного мовлення темпі 80–120 слів за 1 хв;

4. *Оцінювання.*

Читання вголос оцінюється за такими критеріями:

початковий рівень — 1, 2, 3 бали одержують учні, які читають зі швидкістю, нижчою за норму, не зовсім правильно членують текст на речення, інтонаційно не пов'язують між собою слова в реченні, припускаються значної кількості помилок у читанні слів (пропуск, перестановка, заміна звуків та складів); порушують вимоги до вимови слів (дикція, орфоепічні норми), інтонування речень;

середній рівень — 4, 5, 6 балів одержують учні, які читають, інтонаційно пов'язуючи слова в реченні між собою, поділяючи текст на речення, але допускають помилки в інтонуванні кінця речення та в інтонуванні речень певної синтаксичної будови; читання не досить плавне, його швидкість не відповідає нормам; є орфоепічні помилки, недоліки в дикції;

достатній рівень — 7, 8, 9 балів одержують учні, які читають плавно, зі швидкістю, що відповідає нормам; належним чином інтонують речення різної синтаксичної будови; логічно правильно поділяють речення на смислові відрізки, але недостатньо вправно передають авторський задум, стилеві особливості тексту; не пристосовують читання до комунікативного завдання; припускаються орфоепічних помилок, недоліків дикції;

високий рівень — 10, 11, 12 балів одержують учні, які читають плавно, зі швидкістю, що відповідає нормам; належним чином інтонують речення різної синтаксичної будови, логічно правильно поділяють речення на смислові відрізки; добре відтворюють авторський задум, стилеві особливості тексту, пристосовують читання до певного комунікативного завдання; читають орфоепічно правильно, з гарною дикцією.

Бали у межах кожного рівня диференціюються залежно від кількісних та якісних показників читання вголос.

Читання мовчки

Контрольна перевірка читання мовчки здійснюється у 5–12-х класах.

1. *Перевіряється вміння* читати незнайомий текст із належною швидкістю і розуміти після одного прочитування:

- фактичний зміст;
- причинно-наслідкові зв'язки;
- основну думку;
- виразально-зображальні засоби прочитаного твору.

Перевірка вміння читати мовчки здійснюється фронтально: учні читають незнайомий текст від початку до кінця (при цьому з метою визначення швидкості фіксується час, витрачений учнями на читання). Потім учитель пропонує серію запитань. Школярі повинні вислухати кожне запитання, варіанти відповідей на нього, вибрати один із них і записати лише його номер поряд із номером запитання.

Кількість запитань та варіантів відповідей до них визначається за табл. 7.

Таблиця 7

<i>Класи</i>	<i>Кількість запитань та варіантів відповідей</i>
5–6-й	6 запитань із трьома варіантами відповідей
7–9-й	12 запитань із трьома варіантами відповідей
10–12-й	12 запитань із чотирма варіантами відповідей

Запитання повинні стосуватися фактичного змісту тексту, його основної думки, окремих мовних особливостей (переносне значення слова, виразальні засоби тощо).

2. *Матеріал для контрольного завдання:* незнайомі учням тексти різних стилів, типів мовлення, жанрів, що включають монологічне та діалогічне мовлення (відповідно до вимог програми для кожного класу).

Для контрольної перевірки читання мовчки в усіх класах пропонують тексти, що належать до художнього та інших стилів.

Текст добирається так, щоб учні, які мають порівняно високу швидкість читання, витрачали на нього не менше 1–2 хв часу і були достатньо завантажені роботою.

Обсяг текстів (кількість слів) для контрольного завдання орієнтовно визначається за табл. 8.

Таблиця 8

<i>Клас</i>	<i>Обсяг текстів, що належать до:</i>	
	художнього стилю	інших стилів
5-й	360–450	300–360
6-й	450–540	360–420
7-й	540–630	420–480
8-й	630–720	480–540
9-й	720–810	540–600
10-й	810–900	600–660
11-й	900–990	660–720
12-й	990–1100	720–800

3. *Одиниця контролю*: відповіді учнів на запитання тестового характеру, складені за текстом, та швидкість читання.

Таблиця 9

Класи	Обсяг текстів
5-й	100–150
6-й	110–180
7-й	120–210
8-й	130–240
9-й	140–270
10-й	150–300
11-й	160–330
12-й	170–360

4. *Оцінювання*. Оцінювання читання мовчки здійснюється за двома критеріями: розуміння прочитаного та швидкість читання.

Розуміння прочитаного виявляється за допомогою тестової перевірки: правильний вибір відповіді на кожне із 12 запитань оцінюється 1 балом (наприклад, вибір правильних відповідей на 12 запитань дає 12 балів).

Швидкість читання мовчки (слів за 1 хв) по класах оцінюється з урахуванням орієнтовних норм, визначених у табл. 9.

Швидкість читання при виведенні бала за цей вид мовленнєвої діяльності враховується таким чином:

7–9 балів може одержати лише учень, швидкість читання в якого не нижча, ніж мінімальний показник у нормативах для відповідного класу; 10–12 балів може одержати лише учень, швидкість читання в якого наближається до максимальних показників для відповідного класу.

Той, хто не виконує зазначених норм швидкості читання мовчки, одержує на 2 бали менше. Наприклад: за вибір 10 правильних відповідей учень 7-го класу повинен одержати 10 балів; але якщо він читає зі швидкістю, меншою ніж 120 слів за 1 хв, то йому виставляється не 10, а 8 балів.

У цілому оцінювання здійснюється, виходячи з того, що за цей вид мовленнєвої діяльності учень може одержати від 1 бала (за сумлінну роботу, яка ще не дала задовільного результату) до 12 балів (за правильні відповіді на запитання тестового характеру та належну швидкість читання). У тому разі, коли учень із певних причин не виконав роботу, він має пройти додаткову перевірку, щоб одержати відповідний бал.

Оцінювання знань та вмінь з мови

Оцінювання знань та вмінь з мови здійснюється тематично. Зміст контролю визначається згідно з функціональним підходом до шкільного мовного курсу.

1. *Перевіряється матеріал*, необхідний насамперед для правильного використання мовних одиниць.

Перевіряють такі знання та вміння з мови:

- розпізнавати вивчені мовні явища;
- групувати, класифікувати;
- сполучати слова, доповнювати, трансформувати речення, добираючи при цьому належну форму слова, потрібну лексему, відповідні засоби зв'язку між частинами речення, між реченнями у групі пов'язаних між собою речень тощо;

- виявляти розуміння значення мовних одиниць та особливостей їх використання в мовленні.

Перевірка здійснюється фронтально у письмовій формі із застосуванням завдань тестового характеру.

2. Для контрольної перевірки використовують завдання тестового характеру, складені на матеріалі слова, сполучення слів, речення, груп пов'язаних між собою речень.

Рекомендується пропонувати учням 6 завдань, складність яких збільшується від класу до класу.

Орієнтовно два з них мають стосуватися розпізнавання мовних одиниць, а чотири — їх побудови, реконструювання, використання.

До кожного завдання учням пропонується дібрати власні приклади.

Обсяг завдань визначається так, щоб контрольна перевірка за певною темою тривала 15–20 хв (з огляду на можливості виконання завдання учнем середнього рівня підготовки).

3. *Одиниця контролю* — вибрані учнями правильні варіанти виконання завдань тестового характеру та самостійно дібрані приклади.

4. *Оцінювання результатів* контрольної роботи здійснюється таким чином: за правильне виконання кожного із 6 запропонованих завдань учень одержує по 1 балу. 1 бал за кожне завдання учневі додається в разі самостійного добору прикладів.

Оцінювання здійснюється так, щоб за зазначену вище роботу учень міг одержати від 1 бала (за сумлінну роботу, яка не дала задовільного результату) до 12 балів (за бездоганно виконану роботу). У тому разі, коли учень з певних причин не виконав роботу, він має пройти додаткову перевірку, щоб одержати відповідний бал.

Оцінювання орфографічних і пунктуаційних умінь учнів

Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності є списування, зорово-слуховий і слуховий диктанти.

У 5–6 класах використовується списування та слуховий диктант, у 7–9 класах — слуховий диктант.

1. *Перевіряються* вміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила та словникові слова, визначені для запам'ятовування; ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації; належно оформляти роботу.

Перевірка здійснюється фронтально за традиційною методикою.

2. *Матеріал для контрольного завдання.*

Для контрольного диктанту (списування) використовується текст, доступний для учнів певного класу.

У табл. 10 подається обсяг письмових робіт з правопису — списування, зорово-слухового та слухового диктантів (кількість слів у тексті).

Таблиця 10

Клас	Списування	Зорово-слуховий диктант	Слуховий диктант
5-й	80–90	–	80–90
6-й	90–100	–	90–100
7-й	–	90–100	100–110
8-й	–	100–110	110–120
9-й	–	–	120–130
10-й	–	–	130–140
11-й	–	–	140–150
12-й	–	–	150–160

Примітка. Під час визначення кількості слів у диктанті (тексті для списування) враховуються як самостійні, так і службові слова.

Для контрольних диктантів використовуються тексти, в яких кожне з опрацьованих протягом семестру правил орфографії та/чи пунктуації, були представлені 3–5 прикладами. Однак для списування добирають тексти, не обмежуючись вивченими правилами орфографії та пунктуації.

3. *Одиниця контролю:* текст, записаний учнем під диктовку.

4. *Оцінювання.*

Диктант оцінюється однією оцінкою на основі таких критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;
- помилка в одному й тому ж слові, яке повторюється в диктанті кілька разів, вважається однією помилкою; помилки на одне правило, але в різних словах, вважаються різними помилками;
- розрізняють грубі й негрубі помилки;
- п'ять виправлень (неправильне написання на правильне) прирівнюються до однієї помилки;

Таблиця 11. Нормативи оцінювання

Бали	Кількість помилок
1	17–18 і більше
2	15–16
3	13–14
4	11–12
5	9–10
6	7–8
7	5–6
8	3–4
9	1 + 1 (негруба) – 2
10	1
11	1 (негруба)
12	–

- орфографічні та пунктуаційні помилки на невивчені правила виправляються, але не враховуються.

Списування оцінюється на тих самих підставах, але однаково враховуються помилки на вивчені й невивчені правила.

Оцінювання здійснюється за таблицею 11.

Нормативи для 1–9 балів передбачають певну можливість урахувати поступ кожного учня в навчанні правопису, охайність оформлення роботи тощо (наприклад, 5 балів ставиться за 9–10 помилок). Для найвищих балів такого варіювання не передбачено.

Виведення підсумкового (семестрового) бала

Підсумковий (семестровий) бал виставляється наприкінці кожного семестру (півріччя). Він узагальнено відображає підготовку учня з відповідної мови.

Підсумковий бал є результатом оцінювання досягнень учня в таких аспектах:

- слухання-розуміння (аудіювання);
- говоріння (діалогічне мовлення; монологічне мовлення: усний переказ, усний твір);
- читання (вголос та мовчки);
- письмо (списування, диктант, письмовий переказ, письмовий твір);
- відомості про мову, мовні вміння;
- ведення зошитів.

Контрольна перевірка здійснюється фронтально та індивідуально.

Фронтально оцінюються: аудіювання, читання мовчки, диктант, письмовий переказ та письмовий твір, мовні знання та вміння.

Індивідуально оцінюються: говоріння (діалог, усний переказ, усний твір) та читання вголос.

Оцінювання говоріння здійснюється індивідуально шляхом поступового накопичення оцінок: кожний учень за семестр має одержати мінімум одну оцінку за виконання завдань на побудову діалогу, усного переказу та усного твору.

Читання вголос оцінюється також індивідуально, оцінки накопичуються протягом семестру.

За умови, коли вчитель має можливість здійснити додаткову перевірку того чи іншого виду навчальної діяльності (наприклад, провести перевірку аудіювання не один раз, а двічі на семестр, перевірку читання вголос в окремих учнів не один раз, а двічі), то для виведення підсумкової оцінки береться кращий показник за відповідний вид роботи.

Ведення зошитів оцінюється 12 балами двічі на семестр у 5–9 класах, раз на семестр — у 10–12 класах. При перевірці зошитів урахується наявність різних видів робіт, грамотність, охайність, вміння правильно оформити роботу.

Протягом семестру учня: треба оцінити за визначеними показниками, для кожного з яких у класному журналі відводиться окрема колонка: „мовна тема” (кількість колонок, що залежить від кількості тематичних блоків), „диктант” („списування”), „аудіювання”, „діалог”, „усний переказ” та/чи „усний твір”, „письмовий переказ” та/чи „письмовий твір”, „читання вголос”, „читання мовчки”, „зошити”.

У таблиці 12 подаються параметри, за якими здійснюється оцінювання.

Таблиця 12

Пара- метри пері- оду	Клас		5-й		6-й		7-й		8-й		9-й		10-й		11-й		12-й		
	І	ІІ	І	ІІ	І	ІІ	І	ІІ	І	ІІ	І	ІІ	І	ІІ	І	ІІ	І	ІІ	
Знання з мови та мовні вміння	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Аудіювання	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Говоріння: діалог	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-
усний переказ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
усний твір	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-
Читання: мовчки	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
вголос	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1
Письмо: слуховий диктант	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-
зорово-слуховий диктант	-	-	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-
списування	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1
письмовий переказ	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-
письмовий твір	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ведення зошитів	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Загальна кількість показників, на основі яких виводиться загальний бал																			
	11	12	10	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	7	6	7	6	7	6

SPIS TREŚCI

ZAŁOŻENIA PROGRAMU	3
KLASA V	9
KLASA VI	25
KLASA VII	39
KLASA VIII	49
KLASA IX	61
KLASA X	72
KLASA XI	81
KLASA XII	89
KRITERIЇ OCІNЮВАННЯ	97

Навчальна програма

Міністерство освіти і науки України

Іванова М.С.

Польська мова

5–12 класи

Програма для загальноосвітніх навчальних закладів
з польською мовою навчання

Затверджено Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Редактор *В. Лафарович*

Технічний редактор *С. Довба*

Комп'ютерне верстання *Л. Семенович*

Підп. до друку 21.10.2005. Формат 60x84¹/₁₆. Умовн. друк. арк. 6,51.
Умовн. фарбо-відб. 6,86. Обл.-вид. арк. 5,76. Наклад 300 прим.
Свідоцтво держ. реєстру: серія ДК № 22.
Вид. № 83. Зам. № 554-5

Державне спеціалізоване видавництво “Світ”
79008 Львів, вул. Галицька, 21
www.dsv-svit.lviv.ua
e-mail: office@dsv-svit.lviv.ua

Надруковано в друкарні
ВАТ “Львівська книжкова фабрика “Атлас”
79005 м. Львів, вул. Зелена, 20